

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

**Nelegální migrace a vyšetřování trestných činů
souvisejících s převaděčstvím**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vedoucí diplomové práce:
doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.**

**Vypracoval:
Bc. Markéta Hájková**

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Nelegální migrace a vyšetřování trestných činů souvisejících s převaděčstvím“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce. Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Brně dne 26. 3. 2010

.....
Bc. Markéta Hájková

Poděkování

Děkuji panu doc. Ing. Antonínu Řehořovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Děkuji rovněž své rodině, která mi vytvořila potřebné podmínky k mému studiu a psaní.

Bc. Markéta Hájková

OBSAH

ÚVOD	4
------------	---

I TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY SOUVISEJÍCÍ S NELEGÁLNÍ MIGRACÍ.....	6
1.1 Státní hranice	6
1.2 Migrace a nelegální migrace	10
1.3 Dílčí závěr	16
2 PŘEVADĚČSTVÍ A SOUVISEJÍCÍ TRESTNÉ ČINY.....	17
2.1 Převaděčské činnosti a nelegální převod uprchlíků	18
2.2 Organizovaný zločin a trestné činy páchané v souvislosti.....	26
2.3 Trestně právní kvalifikace převaděčství.....	30
2.4 Dílčí závěr	34

II PRAKTICKÁ ČÁST

3 ZPŮSOBY A METODY VYŠETŘOVÁNÍ PŘEVADĚČSTVÍ.....	35
3.1 Skutečné případy nelegální migrace	35
3.2 Způsoby vyšetřování	40
3.3 Kriminalistické metody	44
3.4 Dílčí závěr	52
4 ČINNOST POLICEJNÍCH ORGÁNŮ V PRAXI.....	53
4.1 Podněty k vyšetřování převaděčství a počáteční úkony.....	53
4.2 Operativně pátrací činnosti.....	58
4.3 Následné úkony	66
4.4 Dílčí závěr	73
ZÁVĚR	74
RESUME	76
ANOTACE	78
LITERATURA A PRAMENY	79
PŘÍLOHY	81

ÚVOD

Diplomovou práci na téma „Nelegální migrace a vyšetřování trestných činů souvisejících s převaděčstvím“ jsem se rozhodla napsat na základě svých osobních zkušeností s vyšetřováním této trestné činnosti v minulosti, kdy jsem jako vyšetřovatelka krajského úřadu vyšetřování Středočeského kraje Policie České republiky spolupracovala s kriminalisty Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (dále jen ÚOOZ). A především také proto, že je nelegální migrace společenský problém, který se v určité míře dotýká každého z nás.

Obsahem mé práce je problematika celosvětového fenoménu migrace a na ní parazitujícím organizovaném zločinu se zaměřením na jednu z jeho forem, kterou je převaděčství. Migrace, která se historicky v pravidelných vlnách, z různých důvodů a příčin, opakuje neregulovaným, hromadným přesunem velkých etnických skupin či celých národů z jejich původních sídel na území jiných států či kontinentů je podhoubím pro aktivity jednotlivých zločineckých organizací, které mistrně využívají příčin přesunů obyvatel z původních zemí nebo je sami vytvářejí, postupně přebírají řízení a organizaci těchto nelegálních přesunů. Z této činnosti plynou kriminálním organizacím velmi vysoké zisky, přičemž z migrantů se stává pouhé zboží. Běženci jsou přepravováni v nelidských podmínkách, je omezována jejich svoboda, jsou vydíráni, zneužíváni. Zadlužování jsou také jejich příbuzní v původních zemích. Oni sami se stávají novodobými otroky v zemích cílových.

Cílem mé práce je především upozornit na existenci, rozmach a zvyšující se kvalitu v činnosti organizovaného zločinu, konkrétně na jeho organizované převaděčství, informovat o aktuálních způsobech páchaní této kvalifikované trestné činnosti a podělit se o získané zkušenosti a poznatky, zobecnit je, navrhnout a doporučit možná řešení ke zkvalitnění, zefektivnění a zvýšení ofenzivní činnosti, zejména Služby kriminální policie a vyšetřování při odhalování, objasňování, dokumentování a především vyšetřování převaděčství.*

* ofenzivní činnost - útočná činnost.

Má práce je rozdělena na část teoretickou, ve které se v první kapitole zabývám základními pojmy souvisejícími s nelegální migrací. Zaměřila jsem se především na pojmy státní hranice, cizinec, migrace a nelegální migrace.

Druhá kapitola teoretické části odkrývá problematiku převaděčství, s ním spojeného organizovaného zločinu a dalších souvisejících trestných činů. Nechybí ani trestně právní kvalifikace převaděčství.

Třetí kapitola spadá již do praktické části diplomové práce a přináší konkrétní způsoby a metody vyšetřování převaděčství, používané v policejní praxi včetně skutečných případů.

V závěrečné kapitole podrobně rozebírám činnosti vyšetřovatele, jako jsou počáteční úkony, operativně pátrací činnosti a následné úkony.

Podkladem mé práce jsou zákonné předpisy, odborná literatura, publikované materiály, vyšetřovací spisy, praktické zkušenosti a v neposlední řadě zkušenosti získané studiem Institutu mezioborových studií v Brně.

Ve své diplomové práci jsem provedla sekundární analýzu poznatků z dosavadních výzkumů organizovaného zločinu, odborných pramenů a publikací, zpracovala přehled relevantních^{*} údajů ze statistiky Policie ČR, učinila analýzu publikovaných informací a zobecnila vlastní praktické zkušenosti při prověřování a vyšetřování trestných činů Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice dle § 340 trestního zákoníku a Účast na organizované zločinecké skupině dle § 361 trestního zákoníku.

^{*} relevantní - podstatný, důležitý, závažný, rozhodující.

1 ZÁKLADNÍ POJMY SOUVISEJÍCÍ S NELEGÁLNÍ MIGRACÍ

Pro pochopení problematiky nelegální migrace a vyšetřování trestných činů spojených s převaděčstvím považuji za nutné nejdříve osvětlit základní pojmy související s nelegální migrací. Budu se především zabývat pojmem státní hranice, cizinec, migrace a nelegální migrace.

Vznik státních hranic je úzce spjatý se vznikem státu, kdy se formuje potřeba zajistit určitost státního území. Migrace obyvatelstva je klíčovým fenoménem celé lidské historie, avšak pokračující proces modernizace, globalizace ekonomiky, informační revoluce, zvyšování globální dopravní propojenosti a snižování cen za dopravu, jakož i prosazování liberálního konceptu lidských práv významně napomáhají k jejímu dalšímu zintenzivnění.

1.1 Státní hranice

Hranice států – jako místo dělící právo i moc sousedních států – byly nezřídka místem střetů, ať již ozbrojených nebo diplomatických a podobně. Všechny události na státních hranicích pro svůj mezinárodní charakter, vystupovaly vždy daleko ostřeji než události obdobné, pokud k nim došlo ve vnitrozemí.

Historie potvrzuje, že mocenského vztahy, agrese a násilí jednotlivých států a jejich svazků vůči sousedním státům se odrážely zpravidla zvláště výrazně na státních hranicích. Snad právě proto je úpravě vztahů na státních hranicích věnována mimořádná pozornost v mezinárodním právu a vnitrostátním právu jednotlivých států, ať již jde o vztahy mezi státy, řešení různých kolizních případů nebo vytvoření základních podmínek života lidí v jejich blízkosti.

Státní hranice jsou zpravidla stanoveny mezinárodními smlouvami. Soudobé mezinárodní právo zakazuje hrozbu silou nebo použití síly za účelem porušení nebo změny státních hranic jiného státu. Změny průběhu státních hranic jsou možné jen na

základě dohody mezi sousedními státy. Státní hranice, jako historicky vzniklá kategorie vázána na existenci států, mění svoji úlohu v souladu se stupněm jejich rozvoje. Vymezuje státní území státu tím, že odděluje od sebe výsostná území dvou svrchovaných států, popřípadě výsostné území jednoho státu od území, které nepodléhá žádné svrchované moci, a to jak na povrchu země, tak i svislým směrem vzdušný prostor a prostor pod zemským povrchem. To platí i pro průběh státní hranice v nadzemních i podzemních zařízeních všeho druhu (např. mosty, nadjezdy, tunely, jeskyně apod.).¹

Význam ochrany státních hranic spočívá v zabezpečení vnitřní a vnější bezpečnosti státu, především jeho suverenity a nezávislosti. Státní hranice přesně vymezují teritorium uplatňování svrchované a suverénní státní moci. Samotný obsah ochrany státních hranic je vyjádřený ve vnitrostátních právních normách, které vyplývají z ustanovení ratifikovaných mezinárodních právních norem při dodržování zásad jak vnitřní tak i vnější suverenity. Tyto normy jsou právním základem činnosti orgánů zabezpečujících ochranu zájmů republiky na jejich státních hranicích.

Mezi nejpodstatnější důvody ochrany státních hranic považujeme:

a) Bezpečnostní – kterými rozumíme zájem státu na kontrole osob, které vstupují a opouštějí území státu, jako i kontrolu dováženého a vyváženého zboží. Pro tento účel má státu vytvořené hraniční přechody, tj. místa, která slouží na vstup a výstup osob z jeho státního území a sloužící též na dovoz nebo vývoz zboží.

b) Ekonomické a hospodářské důvody – za zboží dovezené ze zahraničí jsou povinné fyzické osoby a právnické osoby platit daň. Zájem státu spočívá v kontrole dováženého zboží na jeho území. Tím se daň stane vymahatelnou. Pašováním různého zboží ze zahraničí dochází k velkým daňovým únikům, čímž stát ročně přichází o značnou sumu finančních prostředků.

¹ Kuržeja, J. et al. Cizinecká a pohraniční policie I. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2002, s. 152.

c) Jiné důvody – mezi které můžeme zařadit i ochranu obyvatel států před infekčními chorobami. Z výše uvedeného důvodu musí občané některých států před vstupem na území České republiky předložit lékařské potvrzení o svém zdravotním stavu.

Dne 21.12.2007 se Česká republika plně zapojila do schengenské spolupráce. V noci z 20. na 21.12.2007 tak byly zrušeny kontroly na vnitřních hranicích. Na mezinárodních letištích v rámci Schengenu zmizely hraniční kontroly dne 30.3.2008. Česká republika se tak připojila ke skupině států, které neprovádějí kontroly na svých společných hranicích a které dovedly své úsilí o naplnění práva volného pohybu osob v praxi do zdárného konce. 21.12.2007 se tak symbolicky završilo období pomyslného rozdělení Evropy na „Západ“ a Východ“ a pozemní hranice je možné překračovat bez nutnosti předkládat na hraničních přechodech identifikační průkaz. [□]

Se vstupem Schengenské prováděcí úmluvy v platnost a v návaznosti na další opatření v souvislosti s její účinností odpadly kontroly na vnitřních hranicích, byla posílena ostraha a kontrola na vnějších hranicích Schengenského prostoru, kde je prováděna tzv. plná kontrola. To znamená, že každá osoba, která vstupuje do země Schengenského prostoru nebo ji opouští, musí být podrobena kontrole.

Hranice Schengenského prostoru nejsou totožné s hranicemi Evropské unie a rozlišujeme u nich tzv. vnitřní hranice a vnější hranice. Vnitřními hranicemi Schengenu se rozumí společné pozemní hranice smluvních států, jakož i jejich letiště pro vnitřní lety a jejich námořní přístavy pro pravidelná trajektová spojení výlučně z přístavů a do přístavů na území smluvních stran, bez přerušení plavby v přístavech mimo toto území.

Vnitřním letem jsou výhradně veškeré lety z území nebo na území smluvních stran bez přistání na území třetí země. Třetí země je stát, který není smluvní stranou Schengenu. Vnitřní hranice je možné překračovat na jakémkoliv místě, aniž by se prováděla kontrola osob. Toto právo platí rovněž pro cizince ze třetích zemí, tzn., kteří nejsou občany států Schengenské dohody.

[□]www.euroskop.cz/178/sekce/fag

Vnější hranice jsou hranice se zeměmi, které nejsou zapojeny do Schengenského systému. Tyto hranice je možné v zásadě překračovat pouze na hraničních přechodech a ve stanovené provozní době. Příslušné úpravy jsou obsaženy v národních předpisech členských států, které mohou stanovit určité výjimky.

Pro pohraniční policii dohoda neobsahuje žádné pravomoci, ale vychází se opět z ustanovení národního práva, a to většinou ze zákona o ochraně státních hranic, zákona o policii nebo zákona o pobytu cizinců. Při kontrole na vnějších hranicích je nutno zohlednit zájmy ostatních smluvních států, čímž nesou pohraniční orgány garanční odpovědnost rovněž vůči ostatním státům Schengenské dohody.

Kontrola osob na vnějších hranicích je ale odstupňována. Všechny osoby podléhají minimální kontrole, která spočívá ve zjištění jejich totožnosti. Občané Evropské Unie mohou být v ojedinělých případech podrobeni důkladné kontrole, pokud pro zvláštní postup existují důvody ohrožení veřejného pořádku, bezpečnosti nebo zdraví. Zvýhodněny jsou osoby, které požívají určitá privilegia a imunity.

Těžiště spočívá v důkladné kontrole cizince ze třetích zemí, která je zaměřena:

- na prověrku dokladů pro překročení hranice,
- na prověření dalších předpokladů pro vstup, pobyt, práci a vycestování,
- na prověření, zda se nejedná o hledanou osobu,
- na odvrácení nebezpečí pro národní bezpečnost a veřejný pořádek všech států Schengenské dohody.²

Cizinec

Pojem cizinec definujeme jako fyzickou osobu, která není státním občanem státu, na kterém se nachází, ale má státoobčanský vztah k jinému státu, nebo je bezdomovec (ve smyslu mezinárodního práva veřejného).³

² Balga, J. Základy azylového práva. Bratislava: APZ, 2001, s. 80-84

³ Balga, J. Cizinec jako personální součást státu. Bratislava: APZ, 2000, s. 39

Jednou ze základních podmínek cizince při vstupu na území České republiky je předložení platného cestovního dokladu policistovi. Cestovní doklad cizince může mít český (cizinecký pas nebo cestovní doklad cizince) nebo zahraniční původ (cestovní doklad vydávaný domovským státem cizince pro cestování do zahraničí nebo cestovní doklad jiného subjektu mezinárodního práva).

V případech mimořádných událostí mohou na území České republiky překročit státní hranici České republiky bez cestovních dokladů členové záchranných skupin a ohrožené osoby. Rovněž osoby pověřené úkoly souvisejícími se správou státní hranice jsou oprávněné se volně pohybovat po státní hranici a překračovat ji.

Povinnosti cizince můžeme rozdělit:

- na povinnosti vyplývající z právního pořádku cizího státu,
- na povinnosti vyplývající z právního pořádku domovského státu.

Základní povinností cizince je dodržovat zákony a ostatní všeobecně závazné právní předpisy platné na území ČR. V žádostech podávaných podle zákona o pobytu cizinců na území ČR uvádět pravdivě a úplně všechny požadované údaje. Další povinnost cizince se váže k jeho vstupu na území ČR. Při překračování státních hranic ČR je povinný se podrobit kontrole policejního útvaru a na požádání prokázat finanční hotovost nebo jiný hodnověrný doklad nahrazující tuto hotovost ve výši nákladů na vycestování do domovského státu a na dobu pobytu na území ČR určenou vízem nebo dohodou o bezvízovém styku, kterou je ČR vázána.⁴

1.2 Migrace a nelegální migrace

Zúženě lze pojem migrace definovat jako časově více či méně ohraničený proces přesunu lidí mezi prostory determinovanými státními hranicemi.⁵

Migraci, jako pojem, respektive jev obecný, lze zkoumat v několika rovinách, z různých úhlů náhledu. Základním hlediskem je dělení na migraci dobrovolnou

⁴ Balga, J. Cizinecký režim. Bratislava: APZ, 1998, s. 52.

⁵ Ročenka Ministerstva vnitra. Praha: MV ČR, 2002, s. 57.

a vynucenou, i když mnohdy nelze mezi těmito dvěma náhledy stanovit pevnou dělící hranici, neboť v řadě případů, zvláště u migrace za prací, dobrovolná migrace splývá s kategorií migrace vynucené.

Pod pojmem migrace dobrovolné můžeme podřadit zejména ty případy, kdy osoby opouštějí svoji vlast za účelem studia, sjednocení rodiny, zaměstnání či z jiných důvodů ryze osobního charakteru. Vynucená migrace je podmíněna situací nebo událostmi v určité zemi či světadílu a osoby migrující z těchto teritorií tak činí zejména ve snaze zachovat si zdraví, život nebo jen pouhé podmínky k životu.

Stále více lidí opouští svoje mateřské země a směřují k prosperujícím regionům světa. Na druhé straně stále méně vyspělých zemí je ochotných je přijmout. Z uvedených důvodů jedinou možností migrantů je nelegální přistěhování, což vytvořilo z pašování lidí jakési nové průmyslové odvětví. Podle odhadů, organizace zabývající se pašováním lidí ročně vydělají okolo 8 miliard dolarů a je zapotřebí počítat s tím, že nadále bude narůstat propast mezi legálními přistěhovaleckými možnostmi a narůstající mezinárodní migrací z donucení.

Masovou migraci dnes stále víc krajín posuzuje z národně-bezpečnostního hlediska. V pozadí jsou různé příčiny. Jsou země, které se bojí změny současné etnické struktury v důsledku migrace, což může způsobit politickou nestabilitu. Jsou země, které se obávají především importu zločinnosti a nakažlivých chorob. Naopak, jsou země, které se obávají toho, že některé státy využijí masovou migraci k politické kontrole nebo k ekonomickým vlivům.

Obzvláště v jihoevropských státech zesilují obavy z toho, že jak se rozšíří v některé balkánské zemi chaos, může to vést k další masové migraci. Příkladem toho je rozpad albánského hospodářství v roce 1997, což způsobilo migraci z Albánie do Itálie. Tento příklad není ojedinělý, v roce 1998 v důsledku ekonomické krize v Indonésii tisíce indonéských obyvatelů emigrovalo do Malajsie. V obou případech k řešení situace bylo nutné použít zbraně.

Je potřebné zdůraznit, že jednotlivá trans-nacionální rizika se zřídka objevují izolovaně. Naopak, v mnohých případech je možné pozorovat jejich vzájemnou souvislost a působení. Hlavně globální demografické trendy mohou posilnit mnoho jiných typů trans-nacionálních rizik. Příkladem toho je rychlá urbanizace[•] rozvojových zemí (v roce 1975 žilo 38 procent obyvatelstva světa ve městech, v roce 2025 tento poměr může být až 60 procent). Městské prostředí může způsobit nárůst zločinnosti už tím, že je tu nízká úroveň sociální kontroly. Parafrázujíc C. G. Junga – nahromadění lidí je vždy semenem a líní psychických epidemií.

Demografické trendy výrazně vplouvají také do mezinárodních migračních procesů. Převážná část nárůstu obyvatelstva je produkována nejchudšími zeměmi světa, které však nedokážou řešit svoje sociální a ekonomické problémy. Mnohé prognózy předpokládají, že se v 21. století migrace rozroste do obrovských rozměrů, znásobená ekonomickými činiteli a etnickými konflikty, může vést i k případnému rozpadu méně stabilních států. Právě s masovou migrací je spojen růst mezinárodního zločinu, ilegálního obchodování se zbraněmi a rozšiřování nakažlivých chorob. V daném prostoru a daném čase může dominovat ta která hrozba nebo riziko, ale potencionálně v sobě vždy obsahuje objevení společného účinku.⁶

Lze říci, že migrační tlaky jsou globálním problémem, u kterého lze spatřovat vzrůstající tendence. Je nutné si uvědomit, že migrující člověk odněkud vyšel, někam míří, pro svou cestu má určité, subjektivně závažné důvody a má tak určitou představu o svém cíli. Na druhou stranu tato společnost, do které tento člověk míří, má své tradice, svůj hodnotový žebříček, na kterých spočívá její identita a ty musí při kontaktu s odlišnou kulturou přiměřeným způsobem obhajovat.

Problém dnešní společnosti spočívá ve zpochybňování tradičních hodnot – díky tomu se společnost v kontaktu s čímkoli cizorodým cítí ohrožena. Konfrontace společnosti s příchozí populací na jedné straně představuje ohrožení hostitelské společnosti, na druhé straně je výzvou jejím základním hodnotám.

[•]urbanizace - soustředování hospodářského a kulturního života do velkých měst na úkor venkova.

⁶ Balga, J. Policejní teorie a praxe, ročník IX. Bratislava: 2/2001, s. 63.

Nelegální migrace je významným společenským problémem, který ukazuje zejména na konflikt lidí, kteří se snaží řešit svou obtížnou životní situaci za zákonnými hranicemi, kterými současné evropské státy chrání svá území. Nejčastěji se setkáváme s nelegálním přechodem státních hranic a s tendencí setrvávat na území i přes vypršení délky povoleného pobytu.

Rozlišujeme dvě základní formy nelegální migrace. Jde tu především o nelegální vstup na státní území individuálně a nezávisle. Avšak roste počet organizovaných nelegálních vstupů, kde rozhodující úlohu sehrávají vysoko organizované skupiny osob, které zabezpečují transport*, dočasné ubytování, cestovní dokumenty, informace a ochranu osobám, které nelegálně vstupují na území cílových států.⁷

Nelegální migrace ve větší míře naplňuje všechny znaky organizované kriminality. Především při převaděčství dochází k stěhování migrantů z míst jejich historického usídlení do zemí západní Evropy, USA, Kanady apod. Organizované skupiny pocházejí z různých částí světa, mají napojení na kriminální aktivity, vyznačují se dokonalou mezinárodní spoluprací spočívající v organizačním zajištění, dělbou činnosti, spojením a komunikací s úkolem jak dostat migranty co nejrychleji do cílové země.

Zisky kriminálních organizací jsou nevyčíslitelné. Organizátorům převaděčství tyto finanční prostředky umožňují se podílet na investování výnosů v oblastech jak legální, tak nelegální ekonomiky. Situace v oblasti nelegální migrace na území ČR je ovlivněna více faktory. Jsou to především změny v politické a hospodářské oblasti v zemích, odkud migranti přicházejí (země původu). Rozeznáváme tzv. „push and pull factors“, faktory, které podporují legální i nelegální migraci.

Push faktory jsou ty faktory, které určitým způsobem vytlačují obyvatelstvo z jejich původní země. Tyto faktory nelegální migrace jsou způsobeny z velké části ekonomickými podmínkami země původu (např. vysoká nezaměstnanost, vysoká míra korupce, neexistující sociální systémy apod.).

* transport – přeprava.

⁷ Balga, J. Políční teorie a praxe, ročník IX. Bratislava: 2/2001, s. 70.

Pull faktory jsou naopak ty, které zapříčiňují atraktivnost cílové země pro migranty (možnost získat práci, i když podle našich měřítek nedostatečně placenou, využití sociálního systému země, zneužití azylového řízení apod.).

Organizátoři převaděčských struktur užívají různé způsoby dopravy nelegálních migrantů do cílových zemí. Volí také různou velikost skupin, ve kterých jsou nelegální migranti převáděni. Tato volba je rovněž závislá na vyspělosti policie v daném státě.

V některých případech dochází k podplácení pracovníků státní správy při překračování státních hranic. Podle způsobu nedovoleného překračování státních hranic je také možné rozeznat, které kriminální organizace tuto činnosti provádějí. Je to dáno také možností využití platných zákonů.

Nelegální migrace představuje ohrožení národní suverenity států jako i nebezpečí pro migranty, kteří se vystavují sociálním a ekonomickým těžkostem a nedůstojnému zacházení s nimi. V důsledku toho jsou lehko zranitelní a zneužití ke kriminalitě. Nezřídka jsou nuceni vlastní kriminální činností splácet svoje dluhy vůči organizátorům, kteří zabezpečili jejich přepravu.

Pro cílové a někdy i tranzitní státy představuje příliv nelegálních migrantů zvýšené náklady na starost o ně a hrozbu sociálních nepokojů vyvolaných negativní náladou a postojem domácího obyvatelstva.

Mezi hlavní cesty nelegální migrace patří:

Asijské cesty:

a) Afghánistán – Pákistán – Irán – Tádžikistán – Rusko – Ukrajina – Maďarsko-Slovensko – Česko – Německo.

b) Egypt – Sýrie – Libanon – Irák – Turecko – Bulharsko – Rumunsko – Maďarsko – Slovensko – Česko – Německo.

c) Čína – Vietnam – Hongkong – Indie – Srí Lanka – Ukrajina – Rumunsko – Maďarsko – Slovensko – Česko – Německo.

Balkánská cesta: bývalé státy Jugoslávie – Rumunsko – Maďarsko – Slovensko- Česko - Německo.

Africká cesta: Maroko – Egypt – Turecko – Bulharsko – Rumunsko – Maďarsko – Slovensko – Česko – Německo.⁸

Pojmem nelegální migrace se rozumí situace, kdy cizinec porušuje pobytový režim na území České republiky (pobývá na území ČR nelegálně) nebo kdy osoba nedovoleným způsobem překročí státní hranice ČR (ať z republiky nebo do republiky) nebo se o to prokazatelně pokusí.

Nedovolené překračování státních hranic se týká jak cizinců tak občanů České republiky. Nedovoleným způsobem překračuje osoba hranice, pokud:

- tak činí mimo hraniční přechod,
- překračuje státní hranice v úkrytu dopravního prostředku,
- nemá při vstupu na území ČR potřebné doklady,
- předloží neregulérní cestovní doklad,
- se pokouší vstoupit na území, i když trvá trest vyhoštění nebo jeho pravomocné rozhodnutí o správním vyhoštění.

Lze konstatovat, že nelegální migrace je přísně organizována, regulována a prováděna na zakázku jednotlivých zločineckých struktur. Nelegální migranti slouží pro tyto organizace jako doživotní levná pracovní síla.

Organizování nelegální migrace patří v rámci činností organizovaného zločinu k nejnvýnosnějším aktivitám. Jejich činnost je spojená s obchodováním s lidmi, pašováním narkotik, zbraní, střeliva, odcizených motorových vozidel a psychotropních látek. Zisky převaděčské činnosti jsou často používány k etablování[•] a stabilizaci kriminální moci. V těchto souvislostech se nejedná pouze o praní peněz, ale i o strategická rozhodnutí (investování v oborech jako např. cestování, restaurace, ubytování), respektive pronikání do české ekonomiky.⁹

⁸ Odler,R. Sborník z mezinárodního odborného semináře. Praha: PA ČR,2007, s. 68.

[•] etablování – zavádění.

⁹ Budka, J. et al. Organizovaná kriminalita II. Praha: PA ČR, 2006, s. 133.

1.3 Dílčí závěr

Pojmy státní hranice, cizinec, migrace a nelegální migrace jsou základem celého tématu a jejich pochopení je nezbytné pro kvalitní činnost vyšetřovatele při vyšetřování trestných činů nedovoleného překročení státní hranice.

Státní hranice jsou velmi citlivým místem, kde se stýkají a často i střetávají nejen právní řády a zájmy sousedících států, ale i zájmy a lidské osudy těch, kteří žijí na obou jejich stranách.

V současnosti migraci můžeme zkoumat z hlediska právního, sociologického, psychologického nebo ekonomického. Můžeme však s jistotou tvrdit, že migrace jako sociálně-společenský jev má svou mezinárodní dimenzi, kterou můžeme rozdělit na migraci legální a migraci nelegální.¹⁰

Svět tedy bude i v blízké budoucnosti nadále konfrontován s pozitivními i negativními faktory vyvěrajícími z mezinárodní migrace, která tak bezesporu díky svým dalekosáhlým dopadům představuje jednu z globálních výzev lidstva.

¹⁰ Balga, J. Policejní teorie a praxe, ročník XII. Bratislava: APZ, 2/2004, s. 18.

2 PŘEVADĚČSTVÍ A SOUVISEJÍCÍ TRESTNÉ ČINY

Převaděčstvím se rozumí úmyslná, nezákonná činnost organizátorů s dokonalou mezinárodní spoluprací, dělbou a specializací činností, organizačním zajištěním komunikace a dopravní kapacity, umožňující za úplatu nelegální migraci. Pojem převaděčství můžeme chápat jako organizované nedovolené překročení státní hranice pro jinou osobu, respektive umožnění překročení státní hranice.¹¹

Změna politických podmínek v ČR po roce 1989, úprava systému ochrany státních hranic od útvarů Pohraniční stráže po profesionální policejní ochranu státních hranic a pomalu reagující legislativa byla důsledkem nekontrolovaného přílivu uprchlíků z různých částí světa do ČR jako „brány“ při jejich cestě „na západ“.

Zpočátku se jednalo převážně o „živelně“ prováděné přechody státních hranic s minimálními prvky organizovanosti běženci z Turecka, Vietnamu, Balkánu a Tunisu. Následně se organizovanost převaděčství začíná objevovat zejména u běženců z asijských a afrických zemí. Z běženců se postupně stává lidské zboží a původní živelná migrace zcela mizí. Vzniká velmi dobře fungující síť převaděčských organizací, pracující zpočátku samostatně dle jednotlivých etnik či národností. V poslední době zjišťujeme, že přestávají platit tyto národnostní vazby a jde o obchod s lidmi na principech tržního hospodářství dle aktuální nabídky a poptávky, kdy etnické vazby hrají roli pouze v nejbližším okolí bossů.¹²

¹¹ Němec, M. Organizovaný zločin. Praha: Naše vojsko, 1995, s. 54.

¹² Nožina, M. Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha: Themis, 2003, s. 207-208

2.1 Převaděčské činnosti a nelegální převod uprchlíků

Převaděčskou kriminalitu můžeme na území České republiky rozlišovat podle způsobu překračování státních hranic na pěší a za použití dopravních prostředků – osobních aut, dodávkových vozidel, kamionů, vlaky a letecky. Využívání vodní cesty je zanedbatelné. Nejpoužívanější metody nelegální migrace na vstupu a výstupu „do“ a „z“ České republiky jsou již klasické převádění pěším převaděčem, který převede migranty přes tzv. zelenou státní hranici, kde se převáděné osoby setkávají s dopravci a pokračují dále do vnitrozemí naší země, kde v tzv. skladech čekají na další dopravu za svým cílem.

V poslední době se zvýšil způsob mobilního překonávání státních hranic přes hraniční přechody za pomoci kamionové dopravy, kdy mezi deklarovaným nákladem jsou vybudovány úkryty pro převoz cizinců, a dále za pomoci osobních a dodávkových vozidel, kdy je využita hustá síť přes hraničních komunikací.

Nejpoužívanější *modus operandi*^{*} je právě využívání nákladní i osobní dopravy přes hraniční přechody. V této souvislosti se objevil další ze způsobů nelegálního převozu osob v úkrytech zavazadlových prostorů osobních vozidel. Organizátoři, kteří nelegálně přepravují cizince přes státní hranici pomocí kamionové dopravy si ve většině případů pronajímají kamiony a návěsy od různých přepravních firem v celé republice, které mají zpravidla potíže se zajišťováním zakázek pro svá vozidla, případně mají finanční a existenční potíže. Na samotnou přepravu přes hraniční přechod je zajištěn buď jiný řidič, nebo kamion řídí osoba, která si původně kamion pronajala. Řidič kamionu vždy dostává instrukce (o trase, místě, kde si má kamion vyzvednout) těsně před počátkem cesty. Další instrukce (o místě nakládky cizinců, místu určení v zahraničí) dostává řidič pomocí mobilního telefonu.

Doprava cizinců dodávkovými či osobními vozidly je často kombinována s pěším převáděním přes státní hranici, kdy je využíváno pěších převaděčů zejména Čechů. Zajišťování těchto vozidel pro dopravu cizinců je obdobné jako u kamionů. Tato dodávková vozidla jsou půjčována od různých majitelů nebo z legálních či nelegálních

* *modus operandi* – způsob provedení.

auto půjčoven. Ve většině případů s vozidlem nejedí majitel. Cizinci, vyloženi v blízkosti státní hranici, nelegálně překonávají zelenou státní hranici buď sami, kdy jsou jim dány instrukce a ukázána cesta, nebo je doprovází pěší převaděč. Ten cizince převede svojí obvyklou trasou a na předem dohodnutém místě počká na řidiče, který zatím s prázdným vozidlem přejeďe přes hraniční přechod. Po překonání státní hranice řidič převezme cizince a poté je odveze do vnitrozemí, zatímco převaděč se vrací přes státní hranici zpět.

Uprchlíci na naše území vstupují bez platného víza a povolení ke vstupu, většinou však jsou bez cestovního dokladu, nebo jakéhokoliv průkazu totožnosti. V některých případech svoje pravé cestovní doklady odevzdávají převaděčské organizaci, která je poté opětovně využívá pro další osoby. V rámci nelegální migrace vzrostl počet případů, kdy cizinci překračují hraniční přechody na padělané či pozměněné cestovní doklady.

Migrační trasy zůstávají stabilní, to znamená severovýchodní trasa, kde výchozím místem je Moskva a vede přes Bělorusko, Ukrajinu, Slovensko nebo Polsko do České republiky a druhá hlavní trasa je jihovýchodní, která vede přes Střední východ a Balkán do Maďarska, Slovenska do České republiky. ČR v tomto případě zůstává zejména zemí tranzitní, kdy cílem uprchlíků jsou země Schengenského prostoru.¹³

V souvislosti s převaděčstvím působí na území ČR převaděčské organizace v jejichž čele stojí převážně cizinci, kteří mají na území České republiky povolen dlouhodobý nebo trvalý pobyt. Podle získaných poznatků se na organizování nelegální migrace podílejí hlavně Číňané, kteří mají již založeny registrované obchodní společnosti. Díky značnému kapitálu, kterým čínské obchodní subjekty disponují, dochází pak k vytváření velké převaděčské sítě, kde figurují i čeští a vietnamští občané. Jedná se o velmi dobrou organizovanou a konspirativní činnost.

Organizovaná skupina operuje podél převaděčské trasy Čína – Rusko – Ukrajina/Bělorusko – Moldávie – Slovensko – ČR – Německo a další země Evropské Unie. Čínští organizátoři sídlí zejména v Praze a udržují úzký kontakt se svými

¹³ BUDKA, J. et. al. Operativně pátrací činnost kriminální policie, Praha: PA ČR, 1995, s. 96-99

„spolupracovníky“ v zahraničí především v Německu, kteří pak odpovídají za přijetí převážených osob, jejich ubytování a popřípadě jejich další přepravu i do mimoevropských zemí.

V ČR se snaží navazovat kontakty s vietnamskými prostředníky, kteří pro ně najímají české speditéry*, řidiče i pěší převaděče pro nelegální překonání státní hranice a další transport migrantů zejména do Německa.

Hluboké zázemí si v ČR vytvořila vietnamská komunita, která se datuje od doby sepsání mezinárodní smlouvy mezi Českou republikou a Vietnamskou socialistickou republikou na jejímž základě tehdy Československá republika na svém území školila Vietnamce, kteří po svém návratu měli pomáhat budovat vietnamskou ekonomiku. Ze svého pobytu si Vietnamci žijící u nás vytvořili nejsilnější komunitu, která má vazby zpět do Vietnamu a do zemí EU. Tyto komunity ovládají v ČR stánkový prodej na tržištích ve velkých městech v příhraničních oblastech. Migraci Vietnamců organizují po celou cestu Vietnamci, není však pravidlem, že se po celou dobu jedná o stejné organizátory.

Čínští i Vietnamští organizátoři využívají tzv. překladiště, která slouží k dočasnému umístění skupin nelegálních migrantů, odkud skupiny vždy pokračují dále za svým cílem. Jedná se o uzavřené objekty s velkým počtem Asiatů, kde se skupina několika dalších migrantů ztratí. Jako překladiště dále slouží různé soukromé nebo pronajaté byty či domy, rekreační chaty a v příhraničních oblastech, případně smluvně zabezpečené ubytovny.

Strategickým záměrem organizátorů převaděčství je ovládnutí příhraničních měst a obcí, kde jsou dislokovány* hraniční přechody do Německa a Rakouska, to jim dává možnost monitorovat činnost služby cizinecké a pohraniční policie a využívat tak svých znalostí k nelegálnímu překonávání státní hranice.¹⁴

* speditérství je činnost spočívající v obstarávání přepravy zásilek vlastním jménem na cizí účet, zasilatelství.

* dislokovány – rozmístěny.

¹⁴ BUDKA, I. et. al. Operativně pátrací činnost kriminální policie, Praha: PA ČR, 1995, s. 110

Osoby ze zemí bývalého SSSR překračují státní hranice České republiky ve většině případů legálně jako turisté na turistické vízum. Státní hranici přecházejí v libovolné denní či noční době. Dopravují se zpravidla veřejnou dopravou – autobusy, vlaky, najímanými dopravními prostředky a lety. Po příjezdu na turistická víza se v době platnosti těchto víz pokouší o nelegální přechod státních hranic z ČR do Německa či Rakouska. Po zadržení německou či rakouskou stranou a vrácení zpět do České republiky následuje žádost o udělení azylu.

V době azylového řízení pokračují další pokusy o ilegální přechody státních hranic do zemí Evropské Unie za pomoci převaděčských organizací. Jako převaděči zde působí osoby z bývalého SSSR, které jsou na území ČR zpravidla v postavení žadatelů o azyl. Převaděči překonávají státní hranice se skupinou osob svých krajanů pěšky přes zelenou hranici jako součást této skupiny tak, aby v případě zadržení byli s ostatními vráceni do ČR bez dalšího postihu. Cizinci, kteří jsou zejména moldavské, albánské a ukrajinské národnosti, pracují jako převaděči nárazově dle aktuálního zájmu svých krajanů.

Organizovaná forma převaděčství má modus operandi pachatelů zpravidla tyto tři fáze:

- **naverbování lidí**, kteří z hospodářských důvodů chtějí opustit svou zemi, k přechodu do některé země s vysokou životní úrovní, a to zpravidla pod falešnými přísliby,
- **nelegální převod lidí** do státu určením pomocí různých lstí, podvodů, padělání dokladů, a to za vysokou odměnu, která zpravidla představuje totální zubožení běžence i jeho rodiny,
- **zločinné zneužití poddanské závislosti** osob v zemi určením, buď v důsledku nemožnosti zaplatit požadovanou sumu za převod, nebo formou vydírání vzhledem k nelegálnosti pobytu v zemi.

Organizátoři převaděčství v souvislosti s měnícími se společenskými politickými a ekonomickými podmínkami, zdokonalující se legislativou a kvalitnější prací subjektů určených k boji proti organizovanému převaděčství, hledají stále nové cesty k dopravě

běženců z výchozích do cílových zemí. Najít a vytvořit novou takovou cestu je však velmi složitý, nákladný a zdlouhavý proces, proto šéfové převaděčských skupin v návaznosti na uvedené změny upravují a zdokonalují způsob a taktiku své činnosti na tradičních cestách (v ČR zejména po „Balkánské cestě“).

Přesto však základní způsoby páchání organizovaného převaděčství přes ČR probíhá podle následujícího scénáře:

a) Bez překládky: průjezd běženců celou ČR většinou v nákladovém prostoru vozidla mezinárodní kamionové dopravy TIR.

b) S překládkou bez ubytování: pěší převedení skupiny běženců přes zelenou hranici do ČR a jejich přeprava většinou dodávkovými vozidly ke státní hranici ČR a SRN či Rakouska, pěší převedení přes státní hranici a následná přeprava nákladním, dodávkovým či osobním automobilem do vnitrozemí SRN či Rakouska, nebo do jiné cílové země (např. Nizozemí, Itálie a další). Dále přeprava běženců do ČR v nákladním, dodávkovém či osobním automobilu, přeložení do nákladního vozidla mezinárodní kamionové přepravy, dodávkového či osobního automobilu a přeprava běženců v nákladovém či zavazadlovém prostoru přes státní hranice do cílové země.

c) S překládkou a ubytováním: pěší převedení skupiny běženců přes zelenou hranici do ČR, nebo přeprava běženců do ČR v nákladním, dodávkovém či osobním automobilu a jejich ubytování v tzv. „skladech“, nebo přeprava běženců ze záchytného zařízení či místa ubytování ke státní hranici ČR a SRN či Rakousko (vozidla Taxi nebo pravidelní čeští přepravci), pěší převedení přes státní hranici a následná přeprava nákladním dodávkovým či osobním automobilem do cílové země.

Ze zkušenosti je známé a statisticky potvrzené, že jak v zájmu organizátorů převaděčství, tak v zájmu běženců je nedovolený přechod přes území ČR v co možná nejkratší době. Nelegální přechod státních hranic ve směru z ČR uskutečnila téměř třetina cizinců ještě v den příjezdu do ČR a další třetina 2. až 5. den po vstupu na území České republiky. Obecně platí, že čím větší je vzdálenost výchozí země od země cílové, tím roste dokonalost organizace, neboť tato musí zajišťovat součinnost svých článků na území více států.

Nutností pro činnost a řízení převaděčských organizací je možnost vzájemné komunikace mezi šéfy a zároveň komunikace v rámci hierarchie v jednotlivých státech. K tomuto účelu jsou členy zločinných seskupení využívány legální telekomunikační prostředky, zejména sítě mobilních telefonů a internetové spojení.

V České republice zůstávají hlavními organizátory této trestné činnosti stále cizí státní příslušníci, kteří se většinou rekrutují z legálních obchodníků či podnikatelů. Podřízený výkonný článek tvoří jejich rodinní příslušníci, přátelé či zaměstnanci, též většinou cizí státní příslušníci.

Na činnosti těchto organizací se dále podílejí také občané ČR, ale zejména jako pěší převaděči, dopravci či ubytovatelé běženců, nebo jako nižší organizátoři exportu běženců z ČR ven „na západ“. Česká republika je především tranzitní zemí. Hlavní proud migrantů přichází z Balkánu, další část pochází z Asie, menší část z Afriky. Organizace dopravy uprchlíků počíná obvykle již v jejich domovských zemích, často prostřednictvím cestovních kanceláří. České odnože organizací, zabývajících se ilegální přepravou osob, přebírají migranty po příjezdu do ČR a zajišťují jejich přepravu na západní hranici.

Uvádí se, že čeští občané se podílejí na převaděčské činnosti zhruba z poloviny, druhou polovinu tvoří především Jugoslávci, Vietnamci, Bulhaři, Rumuni a Turci. Služeb převaděčů používají hlavně migranti z Asie, migranti z Balkánu se zčásti pokoušejí přecházet hranice na vlastní pěst. Rozvinuté převaděčské organizace komplexně zajišťují (a účtují) dopravu do ČR, dopravu na hranice, přechod hranic a základní služby na německé straně (ukrytí, ubytování, zajištění kontaktů), nebo je převod hranic zprostředkovávají až v ČR (jako centra aktivity převaděčů jsou uváděny Plzeň a Teplice).

Přechod hranic je zajišťován včetně vytipování nejvhodnějších míst, monitorování systému ostrahy, případně vyslání „návnadové skupiny“ k odvedení pozornosti strážců atd. Dochází ovšem i k případům, že převaděč skupinu opustí ještě na českém území a nechá ji svému osudu.¹⁵

¹⁵ BUDKA, I. et. al. Operativně pátrací činnosti kriminální policie, Praha: PA ČR, 1995, s. 114

Vlastní převaděčskou činnost lze rozdělit do několika rozdílných fází. V první fázi se jedná o způsob převedení osob (běženců), kteří se nějakým způsobem, dle jejich finanční situace, chtějí dopravit do cílové země, a proto zaplatí mezinárodní převaděčské organizaci. Dle finanční situace běžence se tato fáze dělí na vybavení majetného běžence falešnými či pozměněnými cestovními doklady a ostatní se přepravují přes tranzitní země ilegálními přechody přes státní hranici.

Mezi jednotlivé činnosti, které provázejí převaděčství můžeme zařadit:

- provádění náboru v chudých rozvojových zemích,
- organizování ilegálního přechodu hranic,
- zprostředkování ubytování,
- ovládání černého pracovního trhu,
- padělání dokumentů potřebných pro udělení pracovního povolení, cestovních dokladů, pasů a víz,
- zprostředkování fiktivních sňatků za účelem získání státního občanství.

Způsob nelegálního převodu uprchlíků přes území České republiky, stejně jako vstup na území, či odchod z území ČR v současné době doznal částečných změn a to ve způsobu přepravy migrantů a jejich vstupu na naše území. Došlo ke změnám počtů jednotlivých registrovaných případů a zvýšil se počet ilegálních přechodů cizinců přes státní hranice za využití dříve nejvíce užívané metody, a to peším převedením cizinců přes státní hranici za účasti převaděče.

Nadále se k nelegálním cestám používá nákladových prostor dodávkových, nákladních vozidel, ložných ploch kamionů a úkrytů v osobních vozidlech. V návaznosti na předchozí způsob nelegální migrace se v posledním období objevují případy, kdy osoby překonávají státní hranici z ČR do SRN v úkrytu osobních automobilů, které jsou převáženy z výroby v Mladé Boleslavi nákladním vlakem.

Z vyhodnocení získaných informací a zadokumentovaných skutečností bylo zjištěno, že některé zločinecké organizace změnily místa a lokality využívané k převodu cizinců přes státní hranici a v souvislosti s tímto došlo i ke změnám využívaných převaděčských tras, které se nadále neustále obměňují. Přetrvává nárůst zadržených

cizinců na výstupu z ČR, přičemž na vstupu do ČR je záchyt minimální. Dle operativních informací dochází k zmíněnému převozu migrantů do ČR pomocí nákladních vozidel.

Stejně tak lze pozorovat stále důkladnější a propracovanější konspiraci trestné činnosti převaděčských organizací, což je způsobeno „nabýváním zkušeností“ z dosud vedených trestních řízení proti těmto zločineckým organizacím. Stále více je ze strany organizátorů zdokonalované pěší převádění. Převaděči a migranti využívají na nelegální překročení státní hranice dlouhé pěší pochody. Pochod začínou z místa úkrytu v sousedním státě ihned po setmění a využívají především zalesněné terény, které jsou dobrým úkrytem. Po příchodu na státní hranici je převezme přebírající skupina a pěšky se přesunou až na místo úkrytu migrantů ve vnitrozemí České republiky. Do akcí je zapojeno stále více osob, které pocházejí z blízkosti státní hranice.

Aby bylo možné ztížit odhalení při dopadení policejními orgány, jsou tyto osoby pověřované pouze částečnými úkoly, jako například převedení přes státní hranici, převoz přes území, ubytování cizinců apod. Stále více jsou používány falešné akce, kdy policie zadrží dva nebo několik migrantů a ve stejném úseku bezpečně přechází další velká skupina (systém volavky).¹⁶

Organizátoři zřizují pro migranty tzv. sběrná střediska v opuštěných rekreačních zařízeních, rodinných domech nebo v hotelech, které se nacházejí nedaleko státní hranice, kde se zdržují i několik dní. Mezi tím se do těchto prostorů navážejí další migranti. Byly zjištěny případy, kdy se v těchto zařízeních zdržovalo přes sto migrantů. Převaděči zároveň prověřují nejvhodnější způsob dalšího přesunu, studující situaci na státní hranici a podle toho volí taktiku. Poté jsou vytvářeny nové smíchané skupiny, které pokračují přes státní hranici.

Při zadržení této skupiny se výpovědi migrantů značně odlišují, každý uvádí jiný způsob přechodu státní hranice, čímž je ztíženo zadokumentování trestného činu

¹⁶ ODLER, R. Sborník z mezinárodního odborného semináře. Bratislava, 2007, s. 129.

a postihnutí převaděčů. Převaděčské organizace nečekají na migranty, ale sami je v domovských státech získávají pro migraci, často za pomoci falešných slibů o šťastném životě v cílové zemi. Pro migranty z asijských států je příznačné, že převaděčům neplatí dopředu za převedení, ale tyto prostředky hradí cizinci z asijských států žijících v zahraničí, přičemž nelegální migranti si tuto službu musí u nich odpracovat (šití oděvů a obuvi, prodej výrobků apod.)

2.2 Organizovaný zločin a trestné činy páchané v souvislosti s nelegální migrací

Co přesně je organizovaný zločin? Význam tohoto termínu není přesně vymezen, ani u nás, ani ve světě. V odborné literatuře můžeme nalézt celou řadu definic.

Pro potřeby této práce jsem zvolila výčet identifikačních znaků, které používá Evropská Unie:

1. Spolupráce více než dvou osob.
2. Podezření ze spáchání závažné trestné činnosti.
3. Činnost zaměřená na honbu za ziskem.
4. V organizaci má každý své konkrétní a specifické úkoly.
5. Činnost je dlouhodobá.
6. Uvnitř organizace panuje určitá forma kázně a kontroly.
7. Páchání trestné činnosti na mezinárodní úrovni.
8. Používání násilí a jiných nátlakových prostředků.
9. Využívání stávajících hospodářských a obchodních struktur ve svůj prospěch.
10. Napojení organizace na procesy praní peněz.
11. Ovlivňování politiky, médií, veřejné správy, soudních orgánů nebo ekonomiky.

Jsou-li pozitivně identifikovány první tři znaky a alespoň tři další u uvedeného soupisu, jedná se o organizovaný zločin.

Jan Musil charakterizuje organizovanou kriminalitu takto: „Organizovaná kriminalita je druh skupinové trestné činnosti, páchané organizovanou zločineckou skupinou nebo zločineckou organizací, vyznačující se dlouhodobostí, dělbou činnosti, plánovitostí a orientací na dlouhodobý zisk nebo na získání vlivu na veřejný život. Výjimečně jsou zločinecké skupiny motivovány též ideologicky – např. teroristické organizace.“¹⁷

Dále Jan Musil uvádí, že u organizované kriminality se velmi často vyskytují ještě tyto doprovodné znaky:

1) Zločinecká skupina přijímá zvláštní ochranná opatření, aby zamezila odhalení trestných činů, resp., aby zajistila beztrestnost odhalených pachatelů., přijímá přísná konspirativní pravidla, vytváří si vlastní zpravodajskou službu, kupuje falešné svědky, podvrhuje falešné důkazy., pravidlem je příkaz mlčenlivosti („omerta“) a silná solidarita mezi členy skupiny.

2) Použití násilí (včetně vražd, únosů, teroristických útoků), **které je zaměřeno:**

- vůči konkurenčním zločineckým skupinám (boj o sféry vlivu a teritoria),
- vůči členům vlastní organizace (k prosazení disciplíny a k potrestání viníků),
- vůči policejním a justičním orgánům (ozbrojený odpor při pronásledování a zadržení, zavražďování, pomsta),
- vůči nezúčastněným osobám (odstraňování náhodného svědka, braní rukojmí, zavražďování), pouze pro některé druhy organizované kriminality není násilí charakteristické (např. pro hospodářskou a počítačovou kriminalitu).¹⁸

Miroslav Němec uvádí, že: „Organizovaná kriminalita je plánovitá a snahou po zisku nebo moci motivované spáchání zvlášť závažného trestného činu nebo páchaní – po delší či neurčitou dobu – trestných činů, které ve svém souhrnu jsou zvlášť závažnými, pokud se tohoto nebo těchto trestných činů, účastní více než dvě osoby, které mají mezi sebou rozděleny úkoly, jednají konspirativně, používají struktur podobajících se živnosti nebo obchodu, používají násilí nebo jiných prostředků

¹⁷ Němec, M. Mafie a zločinecké gangy. Praha: Eurounion, 2003, s. 107.

¹⁸ Němec, M. Mafie a zločinecké gangy. Praha: Eurounion, 2003, s. 107-108.

vhodných k zastrašení. Anebo ovlivňují alespoň jednu z těchto sfér: hospodářství, politiku, hromadné sdělovací prostředky, státní či veřejnou správu, justici, policii.¹⁹

Významným nástrojem pro boj s organizovaným zločinem (tedy i s převaděčstvím jako formou organizovaného zločinu) měla novela trestního zákona zákon č. 152/1995 Sb., která poprvé zavedla pojem zločinné spolčení a právně definovala tento pojem. Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. v § 129 uvádí další definici zločinného spolčení, kterou nazývá organizovanou zločineckou skupinou. Jedná se o společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti.

Organizovaná zločinecká skupina je tedy charakterizována těmito zákonnými znaky:

- společenství více osob (podle platné judikatury a soudní praxe se pod společenstvím osob rozumějí nejméně tři osoby),
- s vnitřní organizační strukturou, rozdělením funkcí a dělbou činností – zpravidla se jedná o třístupňové hierarchické uspořádání: řídicí článek, střední článek, výkonný článek,
- které je zaměřeno na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti (po nabytí účinnosti novely trestního zákona zákonem č. 134/2002 Sb. již nemusí být zaměřeno na dosahování zisku).

Na převaděčství se v mnoha případech váže i páčání jiné trestné činnosti a to buď přímo související s nelegální migrací, nebo jako její „vedlejší produkt“. Nejčastěji se jedná o padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 348 trestního zákoníku, kdy bývají padělány nebo upravovány cestovní doklady a cestovní víza sloužící běžencům ke vstupu a k pobytu na území republiky nebo na území státu, který byl vybrán jako cílová země.

¹⁹ Němec, M. Mafie a zločinecké gangy. Praha: Eurounion, 2003, s. 109-110.

Mnozí běženci se v souvislosti se vstupem a pobytem na našem území a opětovnými pokusy o nedovolené překročení státní hranice dopouštějí především trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku, a to tím, že se na území ČR zdržují i přesto, že byli z území v trestním nebo správním řízení vyhoštěni.

Nedovolené ozbrojování podle § 279 trestního zákoníku se z větší části týká členů převaděčské organizace, kteří jsou ilegálně ozbrojeni střelnou zbraní. U zadržených osob na hranicích nejsou obvykle střelné zbraně nacházeny. Není však vyloučeno použití zbraní při řešení konfliktů jednak uvnitř organizace anebo při vyřizování konkurenčních sporů mezi jednotlivými převaděčskými skupinami.

Výjimečná není ani snaha převaděčů o podplácení pracovníků policie a celní správy dle § 332 odst. 1,2 písm. b) trestního zákoníku. Nové ustanovení § 216 trestního zákoníku je důležitým prostředkem v boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti tzv. „praní špinavých peněz“, které v tomto případě pocházejí z organizování převaděčství.²⁰

Samozřejmě není a ani nemůže být výčet trestných činů souvisejících s nelegální migrací konečný. Ženy a dívky mohou být nuceny k prostituci, muži k drogovému dealerství, krádežím aut, k distribuci padělaných bankovek apod., aby tak splatili organizaci dluh za její plnou „péči“.

Sami migranti se však mohou vzhledem k vlastní zoufalé osobní a ekonomické situaci dopouštět na našem území různé majtkové trestné činnosti, nejčastěji krádeží, ale i násilných činů jsou loupežná přepadení a vraždy.

²⁰ Trestní zákoník, Zákon ze dne 8. Ledna 2009, změna 306/2009 Sb., pracovní pomůcka. Praha: Tiskárna MV ČR, s.p.o., 2009, s. 136-138.

2.3 Trestně právní kvalifikace převaděčství

Převaděčskou činnost je možné rozdělit do několika fází, které se za poslední období nemění. Jedná se o způsob převedení osob (migrantů) přes státní hranice do cílové země způsobem, který závisí na finanční situaci jednotlivých migrantů. Cestou mezinárodních převaděčských organizací si majetní většinou zajistí padělané nebo pozměněné cestovní doklady a ostatní migranti využívají zejména ilegální přechody. Uvedeným způsobem lze monitorovat činnost jednotlivých převaděčských organizací.

Při trestném činu převaděčství pachatel organizuje překročení státní hranice jinou osobou v jednom nebo obou směrech. To znamená, že zosnuje nebo řídí nedovolené překročení státní hranice jinou osobou. Případně pachatel vymyslí plán přechodu státní hranice, najde, určí a vyznačí trasu, zabezpečí převaděče, pokud on sám nemíní být převaděčem, určí optimální čas, připraví úkryt pro převáděnou osobu, zabezpečí vhodné oblečení nebo přestrojení, stravu, zabezpečí falešné nebo odcizené pravé doklady, přizpůsobí vzhled osoby podle odcizených dokladů, zabezpečí peníze v cizí měně, zabezpečí nebo vyorán úkryt ve vozidle, ve kterém má být osoba převážená přes státní hranici, vytvoří úkryt ve vlaku apod.

Trestný čin převaděčství může být spáchaný také způsobem, když pachatel poskytne informace o nejvhodnější trase, případně tuto trasu ukáže (přímo v terénu nebo na mapě), poskytne údaje o nejvhodnějším čase přechodu vzhledem na pohyb hraničních hlídek, obstará časový harmonogram obvyklého pohybu hlídek na státní hranici, zkontaktuje osobu, která chce nelegálně překročit státní hranici s převaděčem, ukryje u sebe osoby, které mají být převedené, případně poskytne jinou pomoc v souvislosti s nedovoleným překročením státní hranice. V této souvislosti pachatel navazuje kontakty s osobami bydlícími v blízkosti státní hranice. Méně častý způsob nedovoleného překročení státní hranice, je, když pachatel překročí státní hranici vzdušným dopravním prostředkem.

Konkrétně u převaděčství zločinecké organizace působící na území více států, těží z bezvýhodného postavení běženců ve svých domovských zemích, běženci si odměnu za převedení do cílové země odpracovávají v otrockých podmínkách a jejich rodiny se zadlužují na generace. Jsou přepravováni v nelidských podmínkách, jsou jim

odebírány cestovní doklady, bývají vydírání a je na nich pácháno sexuální násilí. Tato trestná činnost přináší organizátorům převaděčství astronomické bezpracné zisky. Nezanedbatelná je i na převaděčství navazující trestná činnost.

Společenský význam boje proti převaděčství spočívá v možnosti regulace umělého odlivu obyvatelstva z jedné části světa a přílivu do zemí cílových, mezi které dnes patří také Česká republika, s možností hodnotné integrace imigrantů do společnosti v těchto zemích.

Trestní zákon neobsahuje skutkovou podstatu trestného činu pašování nebo převádění lidí přes státní hranice. Převaděčství je však možné kvalifikovat podle naší trestněprávní úpravy jako trestné činy Násilné překročení státní hranice, Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice, Napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky podle §§ 339, 340, 341 trestního zákoníku.

V souvislosti s organizováním nelegální migrace je nejčastěji naplňována skutková podstata trestného činu Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 trestního zákoníku. V odstavci prvním se uvádí: „Kdo pro jiného organizuje nedovolené překročení státní hranice nebo jinému umožní či mu pomáhá nedovoleně překročit státní hranici nebo jinému po nedovoleném překročení státní hranice umožní či mu pomáhá přepravit se přes území České republiky nebo takové přepravení organizuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.“

Za umožnění nedovoleného překročení státní hranice lze považovat každé jednání pachatele, kterým pomáhá (usnadňuje) jiné osobě nedovoleně překročit státní hranici, např. jí za tím účelem převede či převeze přes státní hranici, opatří k překročení státní hranice dopravní prostředek, poskytne potřebnou radu apod. Za umožnění takového nedovoleného překročení lze rovněž pokládat slib pachatele poskytnout této osobě pomoc při jejím dalším pohybu na území cizího (např. přistavením vozidla v blízkosti státní hranice a převozem této osoby do vnitrozemí cizího státu).

Odstavec druhý umožňuje trestat pachatele odnětím svobody na šest měsíců až pět let, spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, vystaví-li takovým činem jiného nelidskému nebo ponižujícímu zacházení, spáchá-li takový čin za úplatu, spáchá-li takový čin opětovně nebo spáchá-li takový čin v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin. Spáchání činu v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin dle § 340 odst. 1,2 písm. e) trestního zákoníku bude spíše výjimečné a nebude zpravidla přímo souviset s organizováním nelegální migrace.

Objektem trestného činu Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice (§ 340 trestního zákoníku) je ochrana nedotknutelnosti a suverenity státního území, zejména právo státu na kontrolu osob jež překračují státní hranici. Potřebu v nezbytném rozsahu kontrolovat osoby překračující státní hranici, a to oběma směry, vyvolávají hospodářské, politické a vojenské zájmy státu. Objektivní stránka tohoto trestného činu představuje tři možné způsoby jednání:

• **Organizování nebo umožnění nedovoleného překročení státní hranice pro jinou nebo jiné osobě** (§ 340 odst. 1 trestního zákoníku).

Jednání, jímž je naplňována objektivní stránka tohoto trestného činu, které má fakticky povahu účastenství na trestném činu (ve formě organizátorství nebo pomoci) je zde pokládáno přímo za jednání pachatele samotného.

Osoba, která sama nedovoleně překračuje státní hranici (bez použití násilí, nebo pohrůžky násilí) se tímto nedopouští trestného činu dle § 340 trestního zákoníku, není tedy pachatelem tohoto trestného činu. Tato osoba může být podle okolností odpovědná za porušení jiných zákonných norem.

U cizinců se bude nejčastěji jednat o správní delikt podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky ve znění pozdějších předpisů. Pachatelem je ten, kdo pro tuto osobu nedovolené překročení státní hranice organizuje, nebo jí ho umožní či mu pomáhá nedovoleně překročit státní hranici nebo jinému po nedovoleném překročení státní hranice umožní či mu pomáhá přepravit se přes území České republiky nebo takové přepravení organizuje.

K dokonání tohoto trestného činu dojde tehdy, pokud osoba, pro kterou bylo pachatelem organizováno nebo umožněno nedovolené překročení státní hranice tuto nepřekročí (tzv. formální skutková podstata).

• **Násilné překročení státní hranice** (§ 339 trestního zákoníku – na rozdíl od § 340 trestního zákoníku se uvedeného trestního jednání může dopustit i osoba, která sama státní hranice překročila).

K naplnění znaku jednání postačuje použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí k překročení státní hranice, tedy nevyžaduje se, aby se jednalo o nedovolené překročení státní hranice.²¹

Nynější právní úprava umožňuje postihovat i zločinecké organizace, např. teroristické, které nejsou zaměřeny na dosahování zisku, ale směřují svojí činností k prosazení jiných cílů (politických, náboženských apod.). Soustavným pácháním se podle ustálené soudní praxe považuje doba okolo 6-ti měsíců, po kterou je trestná činnost páchána.

Postih účasti na organizované zločinecké skupině je možný podle samostatného trestného činu uvedeného v § 361 trestního zákoníku. Podle tohoto ustanovení je možné postihovat nejenom založení zločinného spolčení a účast v něm (např. opatřování prostředků, automobilů, nemovitostí), ale též jeho podporu (různé formy pomoci), kterých se však může dopustit i osoba, která sama není členem zločinného spolčení. Trest hrozící v případě prokázání účasti na zločinném spolčení je stanoven v rozmezí od dvou do deseti let, to podle míry účasti nebo podpory takového spolčení.²²

²¹ Zákon ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník, změna: 306/2009 Sb., Pracovní pomůcka, Praha 2009. Tiskárna MV ČR, s.p.o., s. 137-138.

²² Zákon ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník, změna: 306/2009 Sb., Pracovní pomůcka, Praha 2009. Tiskárna MV ČR, s.p.o., s. 146.

2.4 Dílčí závěr

Česká republika se nachází ve středu Evropy a vzhledem ke své geografické poloze se stala křižovatkou cest a směrů nelegální migrace. Poloha České republiky, která sousedí s Německem a Rakouskem, pak přímo předurčuje k aktivitám organizovaných skupin na poli převaděčství. Do těchto aktivit se zapojují cizí státní příslušníci, zejména Číňané, Vietnamci a osoby ze zemí bývalé SSSR, kterým často pomáhají Češi, jejichž role spočívá spíše v servisních službách, kdy stojí většinou na nižším stupínku hierarchie v dané organizaci.

Rozmach převaděčství vyplývá na jedné straně z velkého zájmu cizinců z chudých zemí o získání práce v zahraničí, na druhé straně z restriktivní* politiky bohatých zemí, bránících se ilegálnímu přistěhovalectví.

Nejnebezpečnější činností z hlediska ochrany státní hranice je působení převaděčských organizací a skupin. Jedná se o dobře organizované skupiny disponující mezinárodními vazbami. V jejich činnosti se projevují prvky konspirace, formy a metody převaděčské činnosti se neustále zdokonalují. Bez využití převaděče se vyskytují jen ojedinělé případy překročení státní hranice. Migranti si uvědomují, že při neznámých poměrech na státní hranici jsou osamocení a nemají šanci na úspěšný přechod státní hranice.

* restriktivní - omezující, úsporný.

3 ZPŮSOBY A METODY VYŠETŘOVÁNÍ PŘEVADĚČSTVÍ

V současné době stále přetrvává příliv nelegálních migrantů zejména z východní, jihovýchodní Asie a ze zemí bývalého SSSR. Česká republika je pro tyto cizince nejen v převažující míře zemí tranzitní, ale i cílovou, zejména pro uprchlíky z Ruské federace, Ukrajiny, Běloruska a Moldávie. Nelegální migranti často vyhledávají kontakty na převaděčské skupiny a pak se jim odevzdávají plně do svých rukou. Převaděči jim ve větším množství případů zajišťují ubytování v průběhu cesty i tranzit do cílové země. Část těchto osob si legalizuje pobyt v České republice za pomoci zdlouhavého azylového procesu. Vedle sociální podpory státu si přivydělávají nelegální prací, a to převážně u svých krajanů, kterým odvádějí část své mzdy.

3.1 Skutečné případy nelegální migrace

Útvarem pro odhalování organizovaného zločinu, odboru obchodu s lidmi a ilegální migrace bylo v září 2007 rozhodnuto, že se zahájí trestní stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu proti 11 občanům Vietnamu, jednomu občanu Slovenské republiky pro trestný čin účast na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 trestního zákona a pro trestný čin organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 4 písm. c) trestního zákona.

Dále se zahájí trestní stíhání proti třem občanům Vietnamu pro trestný čin účast na zločinném spolčení podle § 163a) odst. 1 trestního zákona a pro trestný čin nedovolené překročení státní hranice podle § 171 a) odst. 1, odst. 2 písm. b), písm.c) trestního zákona, ve znění platném do 12. července 2007.

Trestné činnosti se měli dopustit tím, že v přesně nezjištěné době, nejméně od první poloviny roku 2006 do září 2007 se na území České republiky účastnili činnosti zločinného spolčení, které působilo na území zejména České republiky, Slovenské republiky, Vietnamu a Francie. S vnitřní organizační strukturou, přesným rozdělením funkcí a dělbou činnosti a způsobem, které je výlučně zaměřeno na dosahování zisků

soustavným páčáním závažné úmyslné trestné činnosti, spočívající v organizování a zajišťování nelegálního překračování státní hranice České republiky, zejména občanům Vietnamu, ale i dalších státních příslušníků, kteří do ČR přicestovali na platná víza a již s úmyslem nelegálně opustit území ČR.

Případně pro tyto občany organizovali a umožnili nelegální přechod státní hranice ve směru ze Slovenské republiky do ČR a následně zajistili přepravu přes území České republiky, zajistili ubytování a poté organizovali a zajišťovali nelegální přechod státní hranice z České republiky do Spolkové republiky Německo a jejich následný převoz na území Spolkové republiky Německo, kde pak ilegální migranty předávali dalším osobám, které zajišťovali jejich ilegální pobyt na území Spolkové republiky Německo a jejich přechod do dalších zemí Evropské unie.

K nelegálním přechodům a převozům ilegálních migrantů přes státní hranici zajišťovali pěší převaděče a řidiče, zejména občany České republiky, kdy někteří řidiči – občané ČR, byli zadrženi ve Spolkové republice Německo.

Ve druhém případě byly v červnu 2007 podle § 158 odstavce 3 trestního řádu zahájeny úkony trestního řízení ve věci podezření ze spáchání trestného činu nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a) odst. 1,2 písm. b), c) trestního zákona, neboť zjištěné skutečnosti nasvědčovaly tomu, že občan Ukrajiny v období měsíců června až července 2006 umožnil za úplatu ve 14-ti případech nedovolené překročení státní hranice z České republiky do Rakouska minimálně 52 osobám ukrajinské státní příslušnosti a to tím způsobem, že za tímto účelem najal v České republice slovenského státního příslušníka.

Slovenský státní příslušník podle jeho instrukcí dopravil ukrajinské státní příslušníky z Brna do blízkosti česko-rakouské státní hranice v blízkosti hraničního přechodu Mikulov, odkud tito cizinci za pomoci neznámého převaděče pokračovali pěšky přes „zelenou“ hranici do Rakouska, kde opět nastoupili do osobního motorového vozidla řidiče (slovenského státního příslušníka), který s nimi poté pokračoval do vnitrozemí Rakouska s cílem dopravit je do Vídně.

Během nelegálních přechodů přes česko-rakouskou státní hranici dával telefonické pokyny slovenskému státnímu příslušníkovi, kterého rovněž v Brně za uvedenou službu vyplácel. Za tři převedené osoby mu bylo vždy vyplaceno 200,-Euro a za čtyři osoby 300,-Euro, přičemž ukrajinští státní příslušníci zaplatili po úspěšně uskutečněném nelegálním přechodu v cílové zemi jednotlivě minimálně 2.000,-Euro.

Ukrajinský státní příslušník byl tímto podezřelý, že se jako člen organizované skupiny podílel na plánování, koordinování a realizaci nedovoleného překročení státní hranice s úmyslem umožnit cizincům nedovolené překročení státní hranice z České republiky do Rakouska. Výše uvedené skutečnosti byly zjištěny na základě spisového materiálu předaného rakouskými orgány Nejvyššímu státnímu zastupitelství v Brně.

Z vlastních praktických zkušeností, získaných při odhalování převaděčské skupiny lze uvést, že pro svoji ochranu měli organizátoři převaděčství dohodnutý způsob komunikace, který pro nezasvěceného (náhodného vyslechnutí hovoru, či bez dalších informací z operativně pátracích prostředků nebo podpůrných operativně pátracích prostředků) neposkytoval žádné informace o možném páchání jakékoliv trestné činnosti.

Během takového neformálního kamarádského rozhovoru je vždy pouze domluvena osobní schůzka v určité době (většinou bezprostředně, nebo do 60 minut), na určitém místě, které znali pouze organizátoři (např. na „modré“ benzínce, jako před týdnem, nebo v kasinu ve čtvrtém patře apod.).

Dle později zjištěných údajů, při osobní schůzce organizátor - cizinec na středním článku řízení v hierarchii zločinného spolčení, obdržel od svého nadřízeného instrukce a finanční prostředky na potřebné výdaje. K uskutečnění každé jednotlivé přepravy běženců prostřednictvím kamionu z ČR do SRN tento zakoupil v „Mobilbazaru“ potřebné množství mobilních telefonů a anonymních telefonních karet, které rozdál všem účastníkům akce (od osob zajišťujících dopravu běženců ze „skladu“ do kamionu, přes řidiče kamionu až k sobě) a pouze na těchto byla prováděna veškerá komunikace.

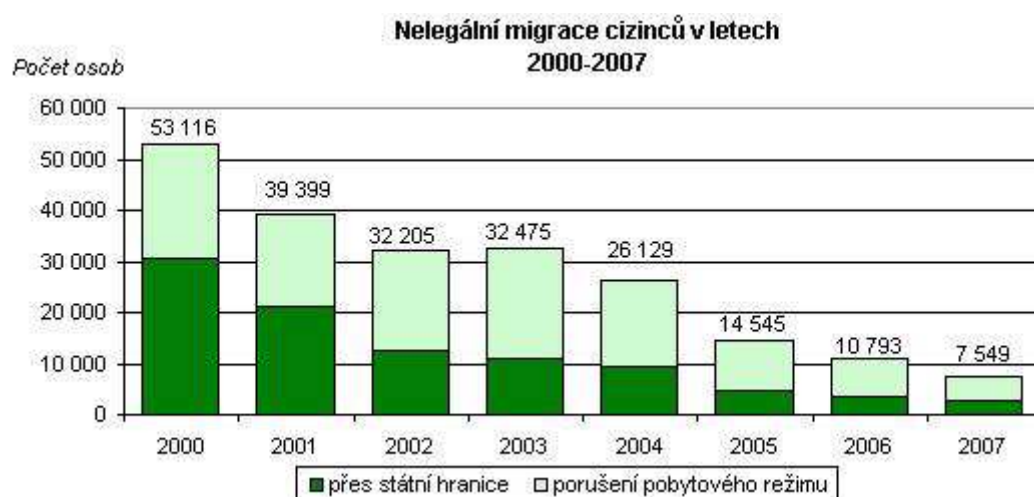
Sám předával informace o průběhu akce svému nadřízenému prostřednictvím veřejných telefonních stanic. Druhý den po návratu kamionu ze zahraničí po úspěšné akci telefony opět jednotlivým účastníkům odebral a zpět prodal v „bazaru“.

V uvedeném případě, přes to, že bylo celkem za dobu dokumentování příslušným soudcem nařízeno odposlouchávat celkem 52 telefonních čísel, nevedl tento prostředek zajištění žádných důkazů využitelných v trestním řízení. Většina takto k odposlouchávání soudcem příkázaných telefonních čísel již nebyla v provozu.

K odhalení a vyšetřování výše uvedených skutečných případů byla zapotřebí efektivně plánovaná činnost policie, především důkladné vyšetřování a specifické kriminalistické metody. Tímto se podrobněji zabývám v dalších podkapitolách.

Statistické údaje týkající se nelegální migrace cizinců

Z údajů, týkajících se nelegální migrace cizinců v letech 2000-2007, pořízených Českým statistickým úřadem, znázorněných v následujícím grafu vyplývá, že nelegální migrace přes státní hranice od roku 2000 do roku 2007 prudce klesla. Stejně tak u porušování pobytového režimu jsou jednoznačně klesající tendence.

Kulatý graf vlevo znázorňuje sedm nejčastějších státních občanství, které porušovaly pobytový režim (období od 1.1.-31.12.2007) a druhý graf ukazuje sedm nejčastějších občanství nelegálně migrujících cizinců přes státní hranice v tomtéž období. □

Údaje jsou záměrně pořizovány a sledovány do roku 2007, neboť v prosinci 2007 se ČR plně zapojila do schengenské spolupráce a pozemní hranice je od této doby možné překračovat bez nutnosti předkládat na hraničních přechodech identifikační průkaz.

□ www.czso.cz

3.2 Způsoby vyšetřování

Poznání způsobu spáchání a utajování trestného činu má pro jeho vyšetřování obzvlášť velký význam. Napomáhá zaměřit vyšetřování určitým směrem, na určitá místa nebo osoby, ulehčuje vytváření konkrétních vyšetřovacích verzí a přispívá k zjištění okolností, které umožnily nebo ulehčily spáchat takový trestný čin. Zkoumání způsobu spáchání určitého trestného činu je důležitou podmínkou rozpracování metodiky vyšetřování. „Opakovatelnost“ způsobů spáchání vyvolává shodu stop trestného činu.

U samotného pachatele musí být předmětem zájmu vyšetřovatele jeho možné znalosti, vědomosti, zkušenosti o způsobu ochrany státní hranice, o režimu na státní hranici, společenské postavení pachatele, jeho zaměstnání, kontakty a styky s osobami, které mohou mít vztah k státní hranici, resp. K hraničnímu přechodu. Také je vhodné zjišťovat případný vztah samotného pachatele k státní hranici, jeho osobnostní, psychické a fyziologické vlastnosti.

Vysoce latentní^{*} činnost organizovaných převaděčských skupin je útvary bezpečnostních služeb velmi těžko odhalitelná a dokazatelná. Z hlediska nezvratnosti důkazů o této trestné činnosti je nejideálnější případ, když je převaděč s převáděnou skupinou nelegálních migrantů zadržený přímo při nedovoleném překročení státní hranice. Organizátory středního a vyššího typu je velice obtížné odhalit. Obvinění svoji trestnou činnost zásadně nepřiznávají, a pokud musí kapitulovat pod vahou důkazů, přiznávají se pouze k jediné akci, při které byli zadrženi. Přitom uvádějí, že byli požádáni o spolupráci neznámou osobou.

Převaděči jako výkonný článek v hierarchii organizované skupiny často vůbec neznají organizátory a šéfy. Sami mezi sebou a před převáděnými migranty používají přezdívky. Etablované skupiny převaděčů vybudovaly v oblasti své působnosti všechna spojení potřebná k co nejbezpečnějšímu průběhu jejich aktivit.

* latentní - skrytá, utajená

Aby mohla být správně vystižena společenská nebezpečnost zločinecké skupiny, ale též z důvodů kriminalisticko-taktických a preventivních, je nutno objasnit kriminologickou a kriminalistickou charakteristiku skupiny. To umožní například odhalit konflikty uvnitř skupiny a využít je ve prospěch vyšetřování. Zjišťuje se zejména:

- **Geneze skupiny** (kdy, kde na čí popud vznikla, jakými stadii vývoje procházela),
- **Složení skupiny,**
- **Struktura skupiny,**
- **Fungování skupiny** (náplň její činnosti).

Je možno konstatovat, že poznání některých těchto znaků je velmi nesnadné. Zvláště vyšší typy zločineckých skupin dodržují konspiraci, aby znemožnily poznání zmíněných fakt. Vzhledem k tomu, že zločinecké skupiny páchají často opakované a pokračující trestné činy, z nichž část může být prozatím latentní, musí vyšetřovatel stanovit předmět vyšetřování obšírněji – totiž tak, aby byly podchyceny též signály o další latentní trestné činnosti.²³

Vyšetřování organizované kriminality, které je nemyslitelné bez spolupráce orgánů vyšetřování s mimo resortními subjekty (např. orgány celní správy, ministerstva zdravotnictví, ministerstva financí, České národní banky atp.), bez součinnosti se specializovanými útvary Policie ČR a Ministerstva vnitra a bez spolupráce s bezpečnostními sbory jiných zemí nebo mezinárodními organizacemi (např. Interpol).

Tato mezinárodní spolupráce je nesmírně důležitá pro prokázání jednoho ze základních znaků zločinného spolčení, a tím je mezinárodní propojení. Pro vyšetřování organizovaného zločinu se obvykle vytvářejí speciální týmy. Týmové vyšetřování zejména organizovaného zločinu, ale i závažné organizované kriminality, je pravidlem.

²³ BUDKA, J. Vybrané kapitoly z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2002, s. 221.

Klasickou počáteční vyšetřovací situací je zjištění zpravodajských nebo bezpečnostních složek o existenci a aktivitě zločinecké organizace. Jde o situaci, která trpí „důkazní nouzí“, ze které zpravidla nelze blíže určit konkrétní organizační strukturu, ani vyvíjenou protiprávní činnost, obtížně lze identifikovat protiprávní jednání včetně možného objektu napadení a následku, není známa ani osoba pachatele.

Šetření se pohybuje v mezích „indicií“, které postupně získávají reálný rozměr. V této situaci tíha šetření spočívá na operativně pátrací činnosti, jejímž úkolem je proniknout do kriminálního prostředí, rozkrýt jej a zamezit spáchání trestného činu.

Další typickou vyšetřovací situací je již spáchaný protiprávní čin zločineckou organizací. V počáteční fázi mohou nastat v podstatě dvě základní situace, kdy je od samotného počátku známo, kdo trestný čin spáchal. Pak se další vyšetřování odvíjí klasickým postupem, zjistit mimo jiné rozsah činu a následků, prokázat, že čin spáchal obviněný, prokázat motiv činu a zavinění konkrétní osoby, včetně prokázání dalších typických znaků zločinecké organizace, pokud jde o čin zločinného spolčení.

Za velmi obtížné je však prokázání mezinárodního propojení a cíle směřujícího k soustavnému zisku. Druhá situace je opakem první, tj. fakticky existuje spáchaný trestný čin spáchaný zločineckou organizací, není však znám konkrétní pachatel, který je zcela anonymní, nebo vystupuje pod přezdívkou či falešným jménem. Odhalování a vyšetřování v tomto případě je v počáteční fázi nasměřováno (mimo klasických postupů jako je práce na místě činu, zjištění škod na zdraví nebo majetku nebo jiného následku apod.) k pátrání po pachateli.

Hojně je v této fázi trestního řízení využíváno odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a dalších operativně pátracích prostředků zakotvených v procesní normě. Je prováděna rozsáhlá operativně pátrací činnost, včetně pronikání do zločineckého prostředí, jsou využívány informace získávané od občanů, kteří jsou ochotni spolupracovat s policií apod. Smyslem této činnosti je odhalit pachatele.

V počátcích vyšetřování skupinových trestných činů se vyskytují stejně jako při vyšetřování jiných druhů trestných činů, dvě základní vyšetřovací situace:

1) Již prvotní informace obsahují údaje o konkrétních osobách pachatelů,
2) Je znám pouze skutek, ale pachatelé jsou neznámí. V této druhé situaci, kdy je zahajováno trestní stíhání toliko ve věci, je možno rozlišit tyto tři varianty:

- Zjištěné skutečnosti odůvodňují závěr, že skutek byl spáchán jediným pachatelem,

- Zjištěné skutečnosti odůvodňují závěr o tom, že skutek byl spáchán dvěma nebo více pachateli,

- Nelze usoudit, kolik osob se na skutku podílelo.

Vcelku spolehlivý závěr o skupinovém charakteru spáchaného trestného činu je možné vyvodit z výpovědí očitých svědků. V případě, že svědek pozoroval na místě činu pouze jediného pachatele, nelze vyloučit, že jde o skupinový trestný čin, dosti často je totiž čin spáchán tak, že členové skupiny jednájí odděleně.

Na to, že trestný čin byl spáchán skupinou pachatelů, lze usuzovat i z dalších skutečností, např.:

- Ze značného rozsahu trestné činnosti, která „kapacitně“ přesahuje možnosti jednoho pachatele (např. přesun běženců v několika skupinách),

- Z povahy materiálních stop, v nichž jsou zachyceny identifikační znaky více osob (např. otisky obuvi, většího počtu osob),

- Ze způsobu spáchání trestného činu (např. bylo použito více dopravních prostředků apod.). Některé skupiny mají vypracovaný svůj modus operandi.²⁴

²⁴ BUDKA, J. et al. Vybrané kapitoly z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování, Praha.2002, s. 266

3.3 Kriminální metody

Lze-li usoudit, že čin byl spáchán skupinou pachatelů, je zapotřebí na toto zjištění reagovat aplikací vhodných kriminálních metod (nasazení většího množství sil a prostředků, razie, týmové vyšetřování, příprava vhodné taktiky výslechu atd.) Nepříznivá počáteční vyšetřovací situace existuje v případech, kdy ze shromážděných informací nelze učinit žádný závěr o počtu pachatelů. Tehdy hrozí nebezpečí, že vyšetřování bude zúženo, že vyšetřovatel se spokojí jen s usvědčením jednoho pachatele a ostatní uniknou postihu.

Zejména u trestných činů spáchaných převaděčstvím je třeba pomýšlet na možnost existence skupiny a přizpůsobit tomu vyšetřovací verze, předmět a rozsah vyšetřování. Ukazují-li zjištěná fakta, že jde o skupinu pachatelů, jejíž povaha není dosud známa, vytyčují se vyšetřovací verze o charakteru skupiny (příležitostná skupina, parta, organizovaná skupina, zločinecká organizace). Značný význam mají rovněž vyšetřovací verze o struktuře zločinecké skupiny (kdo je její vůdce, jaké vztahy v ní existují).

Celkově je možno konstatovat, že vyšetřovací situace, utvářející se v průběhu vyšetřování skupinových trestných činů, jsou velmi náročné. Stupeň této náročnosti závisí zejména na stupni soudržnosti solidarity zločinecké skupiny. Z tohoto hlediska můžeme rozlišovat dvě rozdílné vyšetřovací situace:

- všichni členové zločinecké skupiny se chovají solidárně,
- jeden nebo více členů skupiny narušilo solidaritu.

Jestliže je skupina velmi kompaktní, jestliže v ní existují shodné zájmy všech jejích účastníků a členové skupiny mezi sebou solidarizují, vytváří se zpravidla nepříznivá vyšetřovací situace. Členové skupiny tehdy stojí v ostrém antagonistickém konfliktu vůči vyšetřovateli, popírají trestnou činnost, shodně uvádějí předem domluvené lživé verze apod. Vyšetřovatel je zde zbaven možnosti využít k usvědčení pachatelů informace získané z jejich výpovědí a nemůže přistoupit ke konfrontaci. Úspěch vyšetřování zde závisí jen na jiných důkazních zdrojích, které někdy nejsou dostatečné.

Proto základní taktický postup, který je nutno v této vyšetřovací situaci uplatnit, je veden snahou o narušení soudržnosti a solidarity členů skupiny a o docílení změny postoje alespoň některého z členů skupiny. Volí se přitom zpravidla metoda „nejslabšího článku“, tj. úsilí se zaměřuje na toho člena skupiny, u něhož lze nejspíše dosáhnout změny jeho orientace. Kritéria určení tohoto nejslabšího článku jsou dána zpravidla objektivně – vyplývají z role, jakou daný člen skupiny sehrával v trestné činnosti.

Zpravidla se dá předpokládat, že ten spolupachatel nebo účastník, který měl nejmenší podíl na páchané trestné činnosti a kterému proto hrozí nejnižší trest, je nejméně motivován ke lživé výpovědi a k solidarizování se spolupachateli. Vyšetřovatel může též vycházet z dobré znalosti sociálních a psychických vlastností pachatelů. Snáze lze docílit pravdivé výpovědi pachatele méně narušeného, netrestaného, vyznačujícího se určitými psychickými rysy (submisivnost, úzkostnost apod.).

Dosti často se lze setkat s tím, že poté, co jeden ze členů skupiny naruší solidaritu a začne vypovídat pravdivě, se naráz změní postoj i ostatních členů skupiny. Prolomení příkazu mlčenlivosti je ostatními členy chápáno jako zproštění závazku vzájemné solidarity. Uplatní se přitom i racionální kalkulace. Popírající členové se začnou domnívat, že by byli stejně usvědčeni a navíc by se dostali do horší pozice při vyměřování trestu, a proto „spěchají s doznáním“.

Při úvahách o tom, na koho ze spolupachatelů se má vyšetřovatel zaměřit ve snaze získat jeho pravdivou výpověď, je nutno vzít též v potaz hodnotu informace, kterou určitý člen skupiny zná. V organizovaných skupinách a zejména ve zločineckých organizacích znají někteří členové jen úzký okruh málo důležitých informací, čím vyšší místo v hierarchii skupiny člen zaujímá, tím více může přispět k objasnění trestné činnosti

Bylo by proto ideální, kdyby se podařilo přimět k pravdivé výpovědi vůdčí osobnost skupiny, navíc její příklad může pozitivně působit i na ostatní členy skupiny. To se však jen zřídka daří, protože vůdčí osobnost si je vědoma zvýšeného rizika, které jí z usvědčení hrozí, navíc zpravidla jde o nejvíce narušeného jedince.

Vyšetřovatel může ve vyšetřovací situaci „solidárních spolupachatelů“ využít i jiné objektivně existující konflikty mezi členy skupiny, které jsou s to narušit soudržnost skupiny. Konflikty často existují ve zločineckých skupinách již z doby před spácháním trestné činnosti. Jde např. o konflikty:

- mezi vůdce a skupinou,
- mezi vůdcem a „opozičníkem“ aspirujícím na vůdcovství,
- mezi starými a novými členy skupiny,
- mezi členy skupiny, kteří se vyslovovali pro spáchání trestného činu a kteří byli proti,
- mezi členy usilujícími zaujmout v hierarchii vyšší pozici,
- mezi členy plnícími „lepší“ a „horší“ úkoly,
mezi členy na základě osobních nepřátelských vztahů.

Konflikty vznikají rovněž v průběhu páchaní trestné činnosti, např. jestliže některý člen skupiny selhal při plnění úkolu, projevil zbabělost, svou neopatrností přispěl k odhalení skupiny. Typické jsou neshody a sváry vznikající při dělení kořisti.

Další konflikty mezi spolupachateli potom mohou vznikat po zahájení vyšetřování a v jeho průběhu. Zdroji nových konfliktů je např. to, že některý z členů skupiny zvolí takovou taktiku obhajoby, která poškozují ostatní členy (svalování viny na ostatní), že nedodrží smlouvenou verzi lživé výpovědi apod.

Na otázku využití konfliktů mezi členy zločinecké skupiny ve prospěch vyšetřování existují v kriminalistické literatuře rozdílné názory. Převládá názor, že nic nebrání tomu, aby vyšetřovatel v zájmu zjištění objektivní pravdy využil ty konflikty, které objektivně existují bez jeho přičinění. Může také sdělit ostatním členům skupiny pravdivé informace o skutečnostech, které mohou konflikt navodit. Jestliže se např. v průběhu vyšetřování zjistí, že některý z členů skupiny si přivlastnil větší díl kořisti, než kolik bylo dohodnuto, je možno informaci o tom sdělit ostatním členům skupiny, čímž dojde ke kompromitaci „nečestného“ člena.

Stejný efekt může způsobit sdělení informace a to, že některý z členů skupiny nedodržel smlouvenou mlčenlivost a začal vypovídat. Vyšetřovatel nesmí vyvolávat umělé konflikty mezi členy skupiny za použití klamavých informací. Takový postup je nemorální a nezákonný, podryvá autoritu státních orgánů.

Čím vyšší typ zločinecké skupiny, tím obtížněji lze narušit solidaritu jejích členů. Zvláště obtížné je to u zločineckých organizací, kde porušení „omerty“ znamená pro „zrádce“ vážné nebezpečí, někdy dokonce ohrožení života. Msta členů skupiny vůči „zradivšímu“ komplicovi se může projevit i tak, že ostatní ho začnou nepravdivě usvědčovat, svalují veškerou vinu na něho apod.

Mimořádný význam u těchto trestných činů má plánování a organizace vyšetřování. Vyšetřování je zde mimořádně náročné – často jde o rozsáhlou trestnou činnost mnoha pachatelů, trvající dlouhou dobu, skupina klade silný odpor vyšetřování apod. Proto je třeba plánem určit detailní časový sled operací a jejich personální a materiální zabezpečení. Ve většině případů musí být realizováno týmové vyšetřování. Nepostradatelnou roli přitom hrají orgány kriminální služby, služba ochrany ekonomických zájmů, odborníci a znalci.²⁵

Zvláště je nutné upozornit na důležitost precisní časové koordinace plánovaných úkonů. Při vyšetřování skupinové trestné činnosti, více než u jiných deliktů, hrozí, že nevhodným časovým sledem operací dojde ke ztrátě důkazů. Škodu zde může způsobit jak předčasné provedení některých jak předčasné provedení některých úkonů (např. ukvapené zadržení jednoho pachatele varuje ostatní spolupachatele, kteří uprchnou, zničí usvědčující důkazy apod.), tak jejich opožděné provedení (dojde např. k zániku pomíjivých věcných důkazů). Aby se zabránilo varování ostatních spolupachatelů, musí být zejména prvotní úkony dokonale připraveny a naplánovány.

Velmi obsáhlé informace je nutno shromáždit již před zahájením trestního stíhání operativně pátracími úkony. Celé vyšetřování skupinové trestné činnosti je často účelné zahájit překvapivou policejní akcí, tzv. razií, jejímž cílem je v maximálně krátké době zadržet všechny spolupachatele (pokud možno při činu), provést osobní a domovní

²⁵ MUSIL, J. et al. Metodika vyšetřování jednotlivých trestných činů. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1992, s. 44.

prohlídky, zajistit listinné a věcné důkazy, zabránit ovlivňování svědků a domluvě spolupachatelů. Úspěch razie je podmíněn přísným utajením jejích příprav. Na této akci se někdy musí podílet početné policejní síly včetně kriminální, pořádkové a dopravní policie, eventuelně i speciální služby (jednotky rychlého nasazení).

Někdy se stává, že někteří členové skupiny zůstanou neodhaleni a pokoušejí se zvnějšku mařit vyšetřování (ovlivňují svědky, ničí důkazy atd.). Vyšetřovatel s touto možností musí počítat a snažit se jí zabránit. V nejzávažnějších případech organizovaného zločinu je nutné počítat i s možností ozbrojeného odporu pachatelů při zadržení, fyzické likvidace svědků, podplácení policejních, justičních a vězeňských orgánů, teroristických útoků proti policistům, prokurátorům a soudcům, organizovaných útěků z vazby apod.

Při vyšetřování uvedené kategorie trestné činnosti je potřeba plánovat nejen úkony sloužící k shromažďování důkazních a kriminalisticky relevantních informací, ale i operativně pátrací prostředky, zejména s ohledem:

- na předpokládané použití zbraně nebezpečnými pachateli,
- na informační systém zločinecké organizace (např. znemožnění předávání informací různým organizačním stupňům zločinecké organizace atp.),
- na předpokládaný průnik zločinecké organizace do legálních struktur sdělovacích prostředků, policie, justice atp. (např. za účelem zamezení úniku informací atp.),
- na ochranné mechanismy zločinecké organizace (např. úkony k ochraně svědků, agentů a dalších ohrožených osob, úkony k zamezení likvidace kompromitujících materiálů, stop a jiných soudních důkazů),
- na nutnost vyžádání pachatelů z ciziny, nebo vydání pachatelů do ciziny, případně provádění úkonů v cizině atd.²⁶

Významnou otázkou předmětu vyšetřování je zjištění motivu spáchání trestného činu. Vyřešit otázku, proč došlo k nedovolenému překročení státní hranice, znamená poznat osobnostní charakteristiku pachatele se zjišťováním motivu je dalším

²⁶ VIKTORYOVÁ, J. et al. Metodika vyšetřování trestných činů I.. Bratislava, 2002, s. 24-26

všeobecným a nevyhnutelným požadavkem vyšetřování a dokazování okolností, které vedly nebo umožnily spáchání konkrétního trestného činu. Pokud zjistíme tyto okolnosti, můžeme přijetím vhodných opatření zabránit nebo aspoň ztížit spáchání podobných trestných činů.

V jednoduchosti se dá říci, že při vyšetřování a dokazování trestných činů souvisejících s ochranou státní hranice je potřebné zjistit a prokázat, zda jde skutečně o trestný čin nedovoleného překročení státní hranice, převaděčství nebo jiný trestný čin, resp. zda byly naplněné znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu a jaký je motiv spáchání tohoto trestného činu (např. finanční odměna, zakrytí nebo ulehčení spáchání jiného trestného činu, jiný motiv).

Dále je třeba zjistit a prokázat, kdy a jakým způsobem byl trestný čin spáchán a zda byly k jeho spáchání použité nějaké prostředky, pomůcky, nástroje nebo zbraně. Pokud ano, jaké a jakým způsobem, jaké stopy byly zanechané na místě činu, pokud je místo činu známé (úkryt, trasologické stopy*, různé předměty, stopy po použití zbraně, stopy po poškození signalizačního zařízení apod.).

Dalšími materiálními stopami budou stopy typu listinných důkazů, technické nosiče informací obsažených zejména v počítačích. Zde je potřebné upozornit, že zajišťování těchto stop je potřebné svěřit náležitě způsobilé osobě znalé počítačových technologií, aby nedošlo ke zničení záznamů z paměti počítače. Dominantní postavení mají stopy paměťové, ve kterých se odráží celý proces vzniku, realizace zastírání trestné činnosti.

Je samozřejmě zapotřebí dle možností zjistit pachatele, spolupachatele, případně ostatní účastníky daného trestného činu (organizátor, návodce, objednavatel, pomocník), zjištění důvodů a místa pobytu spolupachatelů a jejich činnosti na území ČR, především pokud jde o cizince nebo bezdomovce. Taktéž zjistit a zadokumentovat kontakty pachatele, spolupachatelů a ostatních účastníků trestného činu u občanů České republiky, cizích státních příslušníků, nacházejících se na území České republiky nebo trvale žijících v zahraničí, důvod kontaktů a jejich rozsah.

* Trasologie je obor kriminalistické techniky, který se zabývá vyhledáváním, zajišťováním a zkoumáním stop bosých a obutých nohou, dopravních prostředků a dalších stop podobného druhu.

Rovněž je důležité zjistit a zadokumentovat, zda v době spáchání trestného činu byl pachatel ozbrojený, zda měl legálně drženou zbraň a zjistit a prokázat ostatní okolnosti konkrétního trestného činu, jako i okolnosti, které vedly nebo umožnily jeho spáchání a na tyto upozornit příslušné orgány.

Při výskytu falešných nebo pozměněných cestovních dokladů nebo dokladů totožnosti policista shromažďuje, vyhodnocuje a využívá informace o místech a čase výskytu falzifikátů, o osobách, které s nimi přišly do styku, o osobách, které je měly u sebe nebo jakýmkoliv způsobem s nimi manipulovaly, o způsobu výroby používání materiálů a nástrojů.

Dále jsou to informace o typech falzifikátů, jejich podrobné charakteristice a původu, místech jejich výroby, způsobech jejich získávání, ale také o fyzických a právnických osobách disponujících technikou, která může být použita na výrobu falzifikátů, které využívají nebo vlastní kopírovací stroje a tiskárenské zařízení.

Uvedená trestná činnost je typická pro trestné jednání zločineckých organizací, co se odráží i ve specifických okolnostech, které tvoří předmět dokazování. Půjde především:

- o organizační strukturu zločinecké organizace,
- o formu páchaní trestné činnosti,
- o vzájemné propojení mezi jednotlivými články zločinecké organizace,
- o napojení na zahraničí,
- o výnosnost zločineckých aktivit,
- o odhalení vrcholu pyramidy zločinecké organizace atd.

Celý proces uvedené trestné činnosti je možné charakterizovat v těchto třech etapách, které na sebe velmi úzce navazují a vzájemně se podmiňují:

- získání kontaktů v zahraničí,
- získání vhodného objektu,
- přechod přes hranice.

Pachatelé pocházejí ve většině případů z několika států, čímž do organizovaného trestného činu vnáší i charakter mezinárodní. Zvláštností předmětu vyšetřování je skutečnost, že kromě zjišťování a dokazování předmětu vyšetřování vztahujících se ke skutkové podstatě konkrétního trestného činu jsou předmětem vyšetřování i skutečnosti spojené se zločineckou organizací, tedy jednání charakterizovaná jako založení zločinného spolčení, účast na zločinném spolčení nebo podporování zločinného spolčení.

Jedná se zejména o zjišťování a dokazování následujících skutečností:

- okolnosti založení (vzniku) organizace za účelem soustavného páchaní úmyslné trestné činnosti,
- identifikace zločinecké organizace, její struktury a identifikace jejích členů, funkce, postavení a úlohy jednotlivých členů organizace při organizování, plánování a realizaci konkrétní trestné činnosti,
- znalost členů organizace kriminální povahy organizace a jejích činností,
- identifikace externích spolupracovníků organizace nebo protektorů, jejich úloha při páchaní činností kriminální i nekriminální povahy,
- znalost externích spolupracovníků nebo protektorů kriminální povahy organizace a jejích činností,
- zjištění a prokázání úmyslu dosahování zisku soustavným pácháním úmyslné trestné činnosti (např. zjištění výše zisku, zjištění a zajištění účtů, zjištění informací svědčících o soustavnosti páchaní trestných činů, identifikace konkrétních trestných činů, jiných aktivit kriminální i nekriminální povahy, mezinárodní napojení na kriminální struktury atp.).²⁷

²⁷ Viktoryová, J. et al. Metodika vyšetřování vybraných trestných činů II. Bratislava, 2004, s.211.

3.4 Dílčí závěr

Česká republika je tranzitní a nyní již cílovou zemí na trasách organizované nelegální migrace. Význam boje proti převaděčství spočívá zejména v tom, že jde o součást boje proti organizovanému zločinu, jako celku, neboť praxe nás učí, že pokud je vytvořena mezinárodní zločinecká organizace, tato se nespécializuje jen na jednu formu organizovaného zločinu. Jejými prsty neprochází jen jeden druh „zboží“, ale dochází většinou k páchání více forem organizovaného zločinu (i když vždy tu momentálně nejvýnosnější preferují) a ke spolupráci jednotlivých zločineckých sítí.

Z údajů Českého statistického úřadu vyplývá, že od roku 2000 prudce klesá nelegální migrace přes státní hranice, kdy v roce 2000 nelegálně migrovalo cca 30000 osob a v roce 2007 méně jak 5000 osob. Stejně tak z relevantních statistických údajů Policie ČR mohou vyvodit jednoznačný závěr, že nelegální migrace do České republiky klesá, neboť v roce 1994 nelegálně překročilo (nebo se o to pokusilo) 20 480 emigrantů a v roce 2007 pouhých 3384 emigrantů (příloha č. 1). Údaje jsou záměrně pořizovány a sledovány do roku 2007, neboť v prosinci 2007 se ČR plně zapojila do schengenské spolupráce a pozemní hranice je od této doby možné překračovat bez nutnosti předkládat na hraničních přechodech identifikační průkaz.

4 ČINNOST POLICEJNÍCH ORGÁNŮ V PRAXI

Jedním z hlavních podnětů pro vyšetřování převaděčství jsou činnosti všech služeb Policie České republiky a zpravidla činnosti služby cizinecké policie. Jedná se o taktické a koordinované nasazení sil a prostředků, jehož cílem je zejména efektivní odhalování nelegální migrace a příhraniční trestné činnosti.

Organizované převaděčství není zpravidla možné objasnit bez použití operativně pátrací činnosti, do které patří především předstíraný převod, sledování osob a věcí, použití agenta, další zajišťovací instituty, odposlech a záznam telekomunikačního provozu a výpis údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu.

K následným úkonům vykonávaných při vyšetřování trestných činů souvisejících s nelegálním překročením státní hranice patří především výslechy pachatelů, svědků, rekonstrukce, rekognice, znalecké expertízy, případně další úkony. Vždy závisí na konkrétním trestném činu, které vyšetřovací úkony a opatření se budou vykonávat a v jakém pořadí.

4.1 Podněty k vyšetřování převaděčství a počáteční úkony

Hlavní činnost používaná v policejní praxi spočívá v cíleném výběru a obsazování kontrolních stanovišť na státních hranicích, na pozemních komunikacích, v hromadných veřejných dopravních prostředcích se zaměřením na zjištění osob dopouštějících se protiprávní činnosti spojenou s nedovoleným překračováním státní hranice.

K provádění pátrání předchází vyhodnocení bezpečnostní situace v obvodu místní příslušnosti útvaru, který jej hodlá realizovat a následné vytipování vhodných míst pro jeho uskutečnění. Při hodnocení situace se uplatní poznatky a informace ostatních útvarů a služeb policie, které působí v daném obvodu, popřípadě vykonávají působnost na celém území České republiky. K přípravě na provedení pátrání se využijí i informace o aktuálním stavu nelegální migrace získané od bezpečnostních orgánů ostatních států schengenského prostoru.

Při přípravě pátrání příslušný útvar policie v maximální míře využívá údajů o protiprávním jednání osob za uplynulé období zaznamenaných v informačních systémech policie. Současně vychází i z reálných hrozeb souvisejících s nelegální migrací a přes hraniční trestnou činnosti v obvodu své působnosti.

Za typické podněty k vyšetřování zejména závažné organizované trestné činnosti považujeme informace zjištěné vlastní odhalující činností policejních orgánů Policie České republiky, zejména pak zvláštním útvarem, jakým je Útvar pro odhalování organizovaného zločinu.

Bez předchozího rozpracování organizované trestné činnosti policejními orgány ve spolupráci se zpravodajskými službami a dalšími subjekty (zejména zahraničními bezpečnostními sbory), lze vyslovit pochybnost o možnosti úspěšného vyšetřování trestní věci a prokázání důvodného podezření ze spáchání konkrétního trestného činu ve smyslu § 158 odst. 3 trestního řádu. Ostatní druhy podnětů k vyšetřování tohoto druhu kriminality je sporadické, což samo o sobě vyplývá z charakteru a latence těchto protiprávních jednání.

Operativně pátrací opatření mají při odhalování a vyšetřování této delikvence své nezastupitelné místo, bez nich je boj proti skupinové trestné činnosti nemyslitelný. Své hlavní uplatnění nalézají v před procesním stadiu (před zahájením trestního stíhání), ale často je nutné v nich pokračovat paralelně s probíhajícími vyšetřovacími úkony.

Nejobecněji řečeno, smyslem těchto operativně pátracích opatření je:

- odhalit signály o latentních trestných činech, a to pokud možno o všech trestných skutcích v celém jejich rozsahu,
- odhalit informace o složení zločinecké skupiny a o její struktuře,
- nalézt potenciální prameny důkazů (např. zjistit neznámé svědky),
- určit vhodný okamžik zahájení vyšetřování tak, aby se dosáhlo efektu překvapení, zabránilo ukrytí pachatelů a důkazů,
- vypátrat skrývající se pachatele, odcizené věci, zbraně atd.

V úvahu připadá použití všech druhů operativně pátracích prostředků a operativní techniky. Zvláště riskantním prostředkem, jehož použití přichází v úvahu zpravidla jen při odhalování a vyšetřování nejnebezpečnějších případů organizované kriminality, je sledování prováděné přímo uvnitř zločinecké skupiny skrytým policistou nebo skrytou osobou jednající ve prospěch policie. Tyto osoby jsou vystaveny v případě prozrazení vysokému ohrožení. Jednání těchto osob nemusí za žádných okolností přerůst v provokaci trestné činnosti.²⁸

Nelze vyloučit i možnost dalších podnětů k vyšetřování převaděčství, ale s jinými podněty jsem se ve své praxi doposud nesešla. Teoreticky by se mohlo jednat o oznámení občanů, běženců, nebo samotných převaděčů v případě konkurenčního boje apod.

Zvláštnosti počátečních úkonů při vyšetřování zejména organizovaného zločinu tedy vyplývají ze specifiky procesu odhalování a vyšetřování této kategorie kriminality. Lze konstatovat, že klasický postup od trestného činu k pachateli neumožňuje rozkrytí a dokumentaci trestné činnosti zločinecké organizace. Schematicky lze postup odhalování, objasňování a vyšetřování organizované kriminality popsat jako systém cíleně prováděných činností policejními orgány za účelem:

- zjišťování a monitorování charakteristických projevů trestné činnosti páchané zločineckými organizacemi, včetně předávání informací v rámci mezinárodní spolupráce bezpečnostních sborů,
- zjišťování a monitorování doprovodných projevů kriminálních a nekriminálních aktivit typických pro činnost zločineckých organizací (i z hlediska mezinárodního),
- analýza a vyhodnocování informací o charakteristických projevech kriminálních i nekriminálních aktivit zločineckých organizací,
- zadokumentování organizační struktury zločinecké organizace,

²⁸ Straus, J. Kriminalistická metodika, Plzeň, 2006, s. 310

- průnik do struktur zločinecké organizace,
- určení vhodného momentu realizace v součinnosti policejních orgánů, státního zastupitelství a soudů (s ohledem na jednoznačný předpoklad nutnosti provedení zajišťovacích úkonů),
- provedení počátečních vyšetřovacích úkonů a urychlené rozvinutí dokazování zadokumentované trestné činnosti a struktury zločinecké organizace,
- určení vhodného momentu realizace v součinnosti policejních orgánů, státního zastupitelství a soudů (s ohledem na jednoznačný předpoklad nutnosti provedení zajišťovacích úkonů),
- provedení počátečních vyšetřovacích úkonů a urychlené rozvinutí dokazování zadokumentované trestné činnosti a struktury zločinecké organizace.

Z uvedeného lze odvodit, že typickými počátečními vyšetřovacími úkony budou zejména:

- zadržení členů organizované skupiny,
- vydání nebo odnětí věcí důležitých pro trestní řízení,
- osobní prohlídky,
- domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor,
- ohledání kriminalisticky významných míst a jiných objektů,
- uzávěry cest možného úniku pachatelů, zejména letišť, dálnic, rychlíků,
- kontroly osob, automobilů, letišť, nádraží,
- pátrání po tzv. horké stopě.
- zjišťování svědků,
- informativní výslechy svědků a podezřelých zadržených osob atp.

Ohledání místa činu se vykonává s ohledem na způsob spáchání trestného činu převaděčství. Především se bude jednat o ohledání místa nedovoleného překročení státní hranice, dopravního prostředku, úkrytu apod.

Při vykonání ohledání je potřebné soustředit se především na vyhledávání a ohledání trasologických stop, daktyloskopických stop^{*} a biologických stop^{*}. Na místě činu mohou být nalezené i různé předměty, které patřily pachateli, nebo které na místě činu zanechal, ztratil nebo zapomněl (mobilní telefony, mapy, doklady apod.).²⁹

Významným počátečním neodkladným úkonem je zadržení podezřelých osob, kterými jsou obvykle převáděné osoby, ale především převaděči. Pokud se jedná o vyšetřování organizovaného převaděčství, dochází k zadržení celé skupiny převaděčů současně na různých místech. Ideální je načasování akce při páchání trestné činnosti, kdy je zadržena i převáděná skupina běženců. Současně jsou prováděny osobní a domovní prohlídky, prohlídky jiných prostor a pozemků, vydání a odnětí věci.

Provádění těchto vyšetřovacích úkonů je zaměřeno na získání a procesní podchycení důkazních informací, k prokázání znaků skutkových podstat trestných činů a zejména k zajištění pramenů důkazů a procesnímu zadokumentování důkazních skutečností vztahujících se k založení zločinného spolčení, účasti v zločinném spolčení nebo podporování zločinného spolčení atd.

Základní zvláštností výslechů osob podávajících svědectví o činnostech, organizační struktuře a členech zločinného spolčení (zločinecké organizace) je aktuálnost ohrožení jejich života, zdraví a majetku včetně jejich rodinných příslušníků. K eliminaci tohoto nebezpečí je pak využíván institut ochrany svědka, který stejně jako v západních zemích úspěšně funguje i v České republice.

Konkrétní okruh počátečních vyšetřovacích úkonů a opatření je determinovaný druhem a kvalitou počáteční vyšetřovací situace a konkrétním způsobem páchání a utajování trestného činu převaděčství. Charakter a rozsah počátečních úkonů je rovněž závislý na fázi a stadiu činu, ve kterém by se zahajovalo trestní řízení. Úkony jsou také provázány na obecnou charakteristiku projevů organizovaného zločinu nebo organizované kriminality, např. půjde o úkony směřující ke zjištění a monitorování

^{*} daktyloskopie je nauka o kožních lištách užitá k identifikaci osob, zejména podle otisků prstů.

^{*} Kriminalistická biologie využívá svých metod a prostředků ke zkoumání všech biologických materiálů, které pocházejí z lidského organismu.

²⁹ Viktoriová, J. et al. Metodika vyšetřování trestných činů I. Bratislava, 2002, s.127.

činností zločinecké organizace, monitorování a analyzování doprovodných aktivit zločinecké organizace, na identifikaci a zdokumentování hierarchie, organizace a členské základy. Všechny vyjmenované úkony směřují do stádia přípravy činu nebo jenom do stádia monitorování zločineckých aktivit.

4.2 Operativně pátrací činnosti

Objasňování organizovaného převaděčství není možné zpravidla realizovat bez použití operativně pátrací činnosti. Utajované prostředky a postupy ve většině případů výrazně přispěly k objasnění trestné činnosti. Je třeba dobře poznat operativní situaci a na jejím základě zaměřit svoji pozornost:

- na provádění operativního dohledu v místech koncentrace asociálních osob,
- na typování a prověřování osob operativního zájmu, popřípadě jejich operativní rozpracování,
- na využívání informací získaných použitím operativně pátracích prostředků, podpůrných operativně pátracích či z evidenčních policejních a mimo policejních systémů.

1) Předstíraný převod

Postup při provádění předstíraného převodu upravuje závazný pokyn policejního prezidenta (dále ZPPP) č. 133/2001. Cílem předstíraného převodu je získání věcí uvedených v § 158c, odstavec 1, písmene a-d) trestního řádu orgány činnými v trestním řízení. Jedná se o simulaci použití institutů civilního práva, upravujících závazkové vztahy, pověřenými policejními orgány.

V oblasti potírání převaděčství nebude použitím operativně pátracího prostředku předstíraný převod časté, a to z důvodu samotné konstrukce ustanovení § 158c) trestního řádu, které upravuje předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci. V organizování převaděčství jsou však předmětem zájmu zločineckých organizací vždy lidé.

Předstíraný převod lze využít zejména v případech doprovodné trestné činnosti (zajištění padělaných cestovních nebo jiných dokladů, zbraní, narkotik apod.). Vlastní předstíraný převod provádí buď policista služby kriminální policie a vyšetřování (dále SKPV), pokud dožadující útvar není schopen vlastními prostředky dosáhnout účelu předstíraného převodu, policista útvaru speciálních činností SKPV, který je k takové činnosti odborně vyškolen.

2) Sledování osob a věcí

V boji s převaděčstvím je sledování osob a věcí velmi účinný, ofenzivní a efektivní operativně pátrací prostředek, který bývá často pracovníky SKPV v praxi využíván. Sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce. Pokud má být záznam pořizovaný při sledování použit jako důkaz v trestním řízení, je třeba k němu připojit protokol s náležitostmi uvedenými v § 55 a 55a) trestního řádu.

Sledování má v trestním řízení zejména tyto základní úkoly:

- odhalit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin a skutečnosti vedoucí ke zjištění jeho pachatele,
- zjistit skutečnosti důležité pro další postup v trestním řízení (vhodný moment realizace, druh, místo a dobu provedení procesního úkonu, opatřit podklady pro rozhodnutí o vazbě apod.),
- vyhledat prameny důkazu,
- opatřit důkazy,
- předcházet trestným činům (včasným zjištěním skutečností, které odůvodní závěr, že trestný čin spáchala konkrétní osoba nebo o připravovaném dílčím útoku lze zabránit v pokračování v trestném činu nebo vzniku škodlivého následku).

Sledování je možno provádět v rámci zahájeného trestního řízení o úmyslném trestném činu, souhlasu osoby, do jejichž práv a svobod je sledováním zasahováno, nebo jako neodkladný úkon před jeho zahájením. Sledování, zejména vizuálním pozorováním na místech veřejnosti přístupných, provádí na základě schválené žádosti oprávněného útvaru a kde je to třeba i přiloženého povolení státního zástupce nebo výslovného souhlasu osoby, do jejichž práv a svobod má být sledováním zasahováno, specializované pracoviště Policie České republiky.

Možnost využití sledování v rámci mezinárodní spolupráce, kdy může probíhat sledování osob a věcí i na území cizích států, tzv. přes hraniční sledování, provádějí specializovaná pracoviště. Sledování je v zásadě prováděno v rámci rozpracovaných případů nebo při realizaci trestné činnosti a jejich pachatelů. Základním předpokladem úspěšného sledování je předem připravený plán.

Efektivním prostředkem sledování osob a věcí je použití a instalace technických prostředků pro pořizování obrazových a zvukových záznamů na místech veřejnosti přístupných a v prostorách nesloužících k bydlení. Využívá se zejména při dlouhodobém monitorování zájmových prostorů (na státních hranicích, míst kde dochází k ubytování běženců nebo jejich nakládání na dopravní prostředky). Důležitou výhodou je možnost dlouhodobého použití takových prostředků bez nutnosti trvalé obsluhy.

V praxi bylo např. zvažováno, vzhledem k nemožnosti umístění jakéhokoliv jiného záznamového zařízení do kabiny řidiče kamionu, kterým docházelo k páchání organizovaného převaděčství a též ke schůzkám s organizátorem, ukrytí do těchto prostor mobilního telefonu. Na tento telefonní přístroj by oprávněný pracovník zavolal, tento by se bez vyvážení zapnul a byly tak získávány zvukové záznamy z prostoru kabiny kamionu. Od tohoto způsobu bylo však předem upuštěno z důvodu velké finanční náročnosti na úhradu poplatků za telefonní spojení.

Výrazný technický rozvoj umožňuje policii využívat sledování pohyblivých objektů technickými prostředky jako je družicový systém GPS - Globální polohovací systém, který byl původně vyvinut v USA pro vojenské účely. V policejní praxi se výrazně osvědčil při určování polohy a pohybu zájmových osob a věcí. Opatření

zájmového objektu GPS vysílačem umožňuje monitorování jeho pohybu i bez nutnosti neustálého vizuálního kontaktu pracovníka speciálního útvaru a tím i snížení rizika odhalení ze strany sledované osoby.

Pracovník speciálního útvaru má možnost v počítačovém programu na mapě Evropy, ČR, územně samosprávného celku, města, jeho části či ulice určit konkrétní místo, kde se zájmová osoba nebo věc nachází, či směr jejího pohybu v reálném čase. Konkrétně u organizovaného převaděčství je tohoto prostředku využíváno v místech nelegálních přechodů přes “zelenou hranici“ v málo obydlených nebo neobydlených oblastech, s prakticky nulovým provozem motorových vozidel.

Dle § 158d) odstavec 2 trestního řádu lze jako významný zdroj informací a důkazů pro boj s organizovaným převaděčstvím využít také monitoring - sledování mobilních telefonů a jejich lokalizace na základě doprovodných dat k uskutečněnému telefonnímu spojení a dále zjištění telefonního čísla, nebo množiny telefonních čísel, které se vyskytují v určitém čase v dané lokalitě.

Sledování osob a věcí pomocí chemických prostředků (utajené označení věci chemickými prostředky pro přenos látky na pachatele nebo zájmovou osobu, která s daným předmětem manipulovala a jejich následnou identifikaci) lze na úseku boje proti organizovanému převaděčství využít zejména při dokumentaci související trestné činnosti.

V § 158d) odstavec 3 trestního řádu jsou upraveny případy, kdy sledováním má být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťování obsah jiných písemností uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků. V těchto případech lze sledování uskutečnit jen na základě předchozího povolení soudce.

Získávání zvukových, obrazových a jiných záznamů (např. počítačových dat, obsah písemností a záznamů uchovávaných v soukromí umístěním technických zařízení pro záznam obrazu a zvuku (různé typy mikrokamer, prostorové mikrofony apod.) v obydlí organizátorů převádění je velmi účinné a lze jím získat množství konkrétních informací k objasňované i jiné úmyslné trestné činnosti.

3) Použití agenta

Agenta lze použít v trestním řízení pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin, trestný čin spáchaný ve prospěch zločinného spolčení nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání Českou republiku zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva.

Použití agenta, kterým může být pouze příslušník Policie ČR, nebo příslušník zahraničního bezpečnostního sboru povoluje na návrh státního zástupce Vrchního státního zastupitelství soudce Vrchního soudu.

U organizovaného převaděčství lze agenta použít zejména v řízení o trestném činu spáchaném ve prospěch zločinného spolčení, neboť nejčastěji páchaný trestný čin dle § 171a) trestního zákona není, vzhledem k hrozící trestní sankci, zvlášť závažným úmyslným trestným činem.

V případě splnění zákonných podmínek upravujících použití agenta, lze agenta využít v oblasti organizovaného převaděčství pouze v případě jeho nasazení ve středním či vyšším článku řízení zločinecké převaděčské organizace, za účelem získávání informací o činnosti organizace, jejich členech, způsobech páchaní trestné činnosti a dalších skutečnostech důležitých pro trestní řízení.

Problém nastává se zapracováním agenta do prostředí (dlouhodobost přípravy a vytvoření legendy o jiné osobní existenci atd.), překonáním nedůvěry členů vedení organizace v každého “nově” příchozího (nutnost doporučení stávajícího člena) a předpokládaná jazyková bariéra (možnost využití jako agenta příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru).

Použití agenta na nižším článku organizace, např. pěší převaděč, řidič dálkové dopravy, ubytovatel, či dovozce, by bylo z hlediska možnosti získání informací neefektivní a nebylo by možno získat informace o hlavních organizátorech. Informace z tohoto stupně organizace lze zpravidla získat dostupnějšími operativně pátracími a podpůrnými operativně pátracími prostředky.

4) Další zajišťovací instituty

Je-li to k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení v konkrétní věci třeba, pro zjištění obsahu nedoručených poštovních zásilek, jiných zásilek nebo telegramů, lze na příkaz příslušného orgánu činného v trestním řízení (dále jen OČTŘ) provést:

- zadržení zásilky dle § 86 trestního řádu,
- otevření zásilky dle § 87 trestního řádu,
- záměnu zásilky dle § 87a) trestního řádu,
- sledování zásilky dle § 87b) trestního řádu.

V boji proti převaděčství však budou tyto instituty využívány výjimečně, už s přihlédnutím k taxativnímu vymezení látek a věcí, které musí v případě možnosti její záměny a sledování obsahovat a u převaděčství jsou obchodním zbožím lidí. Tuto skutečnost však není možno úplně vyloučit a v úvahu připadají zejména případy spojené s doprovodnou trestnou činností jako padělání dokladů, vstupních víz či peněz, nedovoleným ozbrojováním či nedovolenou výrobou a držením omamných a psychotropních látek a jedů.

5) Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu je jedním z nejvýznamnějších prostředků využitelných při odhalování této trestné činnosti. Poskytuje velmi cenné a mnohdy nenahraditelné informace.

Vzhledem k absenci vyhlášené a ratifikované mezinárodní smlouvy, lze použít odposlech a záznam telekomunikačního provozu pouze v případech odhalování převaděčství současně s trestným činem účasti na zločinném spolčení ve smyslu § 163a) trestního zákona.

Telekomunikačním provozem se rozumí jednak používání telefonních zařízení, telefaxů, mobilních telefonů, vysílaček a jiných telekomunikačních zařízení využívajících např. modemu (příjem a odesílání zpráv elektronickou poštou, kdy je však nutná znalost přesné e-mailové adresy).

Současné technické podmínky umožňují kromě odposlechu přímého hovoru a krátkých textových zpráv (dále jen SMS) z mobilního telefonu, či pevné linky i zjištění aktivní GSM buňky u mobilních telefonů, která poskytuje orientační informaci o aktuální lokalizaci uživatele, dle konkrétní přenosové buňky a světové strany směru signálu mobilního telefonu.

Telekomunikační provoz prostřednictvím mobilních telefonů lze odposlouchávat a zaznamenávat dvojím způsobem, buďto uživatele konkrétního čísla na jednotlivých operátorech, nebo prostřednictvím IMEI konkrétního telefonního přístroje. Odposlouchávání IMEI je výhodné u takového uživatele, který pro svoji ochranu často mění předplacené telefonní karty.

V praxi se dnes nejčastěji provádí odposlech a záznam telekomunikačního provozu mobilních telefonů, které používají pachatelé, z důvodu znemožnění své identifikace, společně s anonymními telefonními kartami nejčastěji. K jejich ustanovení je nutno využít jiných operativních pátracích a podpůrných operativních pátracích prostředků.

Nesporný význam má odposlech a záznam telekomunikačního provozu při současném použití operativně pátracích prostředků (při sledování osob a věcí, předstíraném převodu a použití agenta) pro možnost rychle získávat a ověřovat informace a neprodleně a účelně na ně reagovat. Organizátoři převádění z důvodu konspirace často mění svá telefonní čísla v poslední době, z důvodu možnosti odposlouchávání dle IMEI, celé telefonní přístroje.

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu představuje zásah do základního práva upraveného v článku 13 druhé věty Listiny základních práv a svobod (dále jen LPS) a článku 8 odstavec 1,2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen ÚochrLP), podle nichž se zaručuje tajemství zpráv podávaných

telefonem, tomu také odpovídá poměrně složitý povolovací režim, který však v případě páchaní zvláště závažné úmyslné trestné činnosti shora popsáním způsobem (pachatelé organizovaného zločinu mají nejenom nejmodernější techniku, neomezené množství finančních prostředků, ale ji nejnovější informace) podstatně eliminuje použití tohoto jinak velmi účinného prostředku.

6) Výpis o uskutečněném telekomunikačním provozu

Výpis o uskutečněných příchozích a odchozích telefonních hovorech z mobilních telefonů a pevných linek a zjištění konkrétního přípojného bodu (telefonní číslo, server), ze kterého se v uvedený čas uskutečnilo předmětné spojení (zjištění internetových dat a IP adres), který vyžádá soud přímo od operátora lze použít v trestním řízení jako důkaz a jeho hodnověrnost je nezpochybnitelná.

Jeho výhodou je možnost relativně jednoduchým způsobem (na základě příkazu soudu) získat informace o uskutečněném telekomunikačním provozu, konkrétní telefonní stanice, bez nebezpečí vyzrazení zájmů policie a narušení trestního řízení.

Nevýhodou je povinnost telekomunikačních operátorů podle ustanovení § 86 odstavec 1 a § 84 odstavec 7 zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích uchovávat tyto údaje pouze po dobu dvou měsíců. Po uplynutí této doby nelze spoléhat na jejich získání.

Z řádně provedené analýzy lze ustanovit další telefonní stanice uživatelů zapojených do trestné činnosti včetně data a času uskutečněného hovoru.

4.3 Následné úkony

Z důkazních prostředků, které jsou využívány v následné etapě odhalování a vyšetřování trestného činu, je možné jmenovat celou škálu, kterou připouští trestní řád. Nejsou ničím ojedinělé a i jejich způsob provedení koresponduje s uznávanými metodikami a taktickými postupy.

Kýženým úkonem je samozřejmě sdělení obvinění pro trestný čin dopadající na spáchaný skutek a výslech obviněného. Od tohoto výsledku však nelze očekávat žádný podstatný zvrat ve vyšetřování, protože pachatelé zpravidla nevypovídají nebo vypovídají lživě, aby svedli orgán činný v trestním řízení na falešnou stopu. Navíc pachatelem bývají zpravidla osoby, které jsou k činu najímáni, pokud jsou z teroristické organizace, pak v hierarchii organizace jsou na spodním žebříčku, a neznají proto strukturu, a již vůbec ne řídící strukturu organizace.

a) Výslech obviněného

Již z předchozího výkladu vyplývá, že výslech obviněného je u této kategorie trestných činů velmi obtížným úkonem. Jde přitom o úkon velmi důležitý, protože některé skutečnosti (např. strukturu zločinecké skupiny) lze zjistit prakticky pouze z výpovědí obviněných.

Výsledky obviněných při vyšetřování organizované kriminality se vyznačují konfliktní výsledkovou situací. Jak již bylo uvedeno odmítání vypovídat, nebo lživé výpovědi obviněných jsou motivovány pouty vytvořenými účasti obviněného v zločinecké organizaci a přísnými interními normami organizace, jejichž nedodržení se exemplárně trestá.

Podstatnou skutečností je, že při vyšetřování je více obviněných, jimž je nutno znemožnit jakýkoli kontakt, nebo využít tzv. „kontrolované koluze“.* Přestože obvinění mívají předem domluvené výpovědi a pevné alibi, lze využívat při výslechu zejména

* koluze – spoluaktérství.

reflexivních úvah jednotlivých obviněných, kdy nikdo neví, zda některý z obviněných nezačal vypovídat pravdivě. Přípravě výslechu obviněných je z tohoto hlediska potřebné věnovat náležitou pozornost a využít vhodných taktických postupů např. v pořadí výslechu jednotlivých pachatelů a následného využití taktické hodnoty prvního výslechu, zejména pokud je proveden bezprostředně po zadržení obviněného.³⁰

Při výslechu obviněného se kladou především otázky, kterými se zjišťují jeho styky s osobami na území České republiky, v jiných státech, se zájmovými osobami, zda se už v minulosti tato osoba pokusila násilně nebo nelegálně překročit státní hranici, kdy a na jakém místě, zda je držitelem státního služebního nebo hospodářského tajemství, způsob využití tohoto tajemství. Obviněný se vyzve, aby uvedl způsob spáchání trestného činu, prostředky, pomůcky, nástroje, zbraně, které použil ke spáchání trestného činu, jaké měl informace o režimu na státní hranici, poznatky o pohybu hlídek, kdo u takové to informace poskytl.

Dále je zapotřebí zjistit místo, kde překročil státní hranici, proč si vybral právě toto místo a čas, zda chtěl pouze přejít územím České republiky, respektive pokud ne, jakou zde chtěl vyvíjet činnost, čím se chtěl zabývat, jak chtěl svůj pobyt legalizovat, jak se chtěl zachovat v případě zásahu příslušníků služby pohraniční policie, jak chtěl použít zbraň, pokud ji měl u sebe v době přechodu přes státní hranici.

V případě cizince nebo bezdomovce se kladou otázky zaměřené na zjištění jeho představy o životě na území České republiky, kolikrát už byl na tomto území, doby pobytu, místo, účel, počet pobytů, styky s osobami.

Další otázky můžou směřovat k zjištění, zda a jaké předměty osoba ukryla během pronásledování a kde, jaký měla motiv spáchání trestného činu (finanční, politický, náboženský, sociální, jiný), zda měla nastoupit výkon trestu odnětí svobody, zda nejde o osobu trestně stíhanou nebo o osobu, která utekla z výkonu trestu odnětí svobody, ochranného léčení, ochranné výchovy apod.

³⁰ Straus, J. et al. Kriminologická metodika. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2006, s. 301.

Značná část pachatelů se v počátcích vyšetřování nedoznává a vypovídá lživě. To vyplývá jednak ze svérázného profilu těchto osob (recidivisté, asociální jedinci) a z jejich zkušeností s policií a s justičními orgány. Lživé výpovědi pachatelé předem promyšlejí a vzájemně koordinují, takže mezi nimi lze obtížně nalézt rozpory. Tendence vypovídat lživě je navíc posilována strachem z pomsty spolupachatelů.

Zvláštnosti výsledku vyplývají ze specifík sociálních vztahů uvnitř kriminální organizace. Dojde-li k odhalení organizace a její členové jsou vyslýcháni, zpravidla vše popírají, maximálně připustí jen to, při čemž byli přistiženi, co je evidentně prokázáno. Vzhledem k dodržování zásad konspirace^{*} uvnitř organizace i navenek zná každý člen podle svého hierarchického postavení jen dílčí část její činnosti, někdy dokonce jen úkol, který měl sám splnit, a to bez znalosti jakýchkoli souvislostí. Rozeznat při výsledku, zda osoba nevypovídá pravdivě či vypovídá neúplně skutečně jen proto, že není informována, bývá obtížné.

Pokud jde o organizaci méně dokonalou, kde není dostatečná soudržnost, snaží se někteří členové zachránit před trestním postihem nebo jej zmírnit tím, že zmenšují vlastní podíl na trestné činnosti. Případně svalují vinu na jiné. Proto je třeba využít rivality a rozporů mezi jednotlivci organizace a začít s výsledkem těch, jejichž podíl na trestné činnosti je menší, ale mají vědomosti o činnosti organizace.

Volí se buď postupný výsledek, nebo paralelní, současný výsledek členů organizace více vyšetřovateli. Vždy se musí předem obstarat poznatky o charakteru organizace, o její struktuře, vzájemných vztazích jejích členů. Jen tak lze dobře posoudit jejich trestněprávní odpovědnost a stanovit adekvátní taktické záměry pro výsledky.³¹

Je třeba zabránit tomu, aby se členové, organizace mohli vzájemně domlouvat před výsledkem či po něm. Ideální je, když je možné všechny spolupachatele vyslechnout ve stejné době nebo je spolehlivě izolovat do doby jejich výsledku. Nepodaří-li se to, je pravidlem, že si spolupachatelé sdělí obsah své výpovědi a vzájemně se domluví.

^{*} konspirace - spiknutí, tajná dohoda.

³¹ Němec, M. Organizovaný zločin. Praha: Naše vojsko, 1995, s. 59.

Základem všech těchto postupů je snaha diferencovat mezi spolupachateli, využít konflikty, které mezi nimi existují a eventuálně jim zprostředkovat informaci o těchto konfliktech a tím změnit rozložení sil motivujících ke lživé výpovědi. Znovu je třeba připomenout, že vyšetřovatel přitom musí dbát na dodržování zákonnosti a morálky.

Nejúčinnější metodou k dosažení pravdivé výpovědi je předložení jiných usvědčujících důkazů. Upozornění vyslychaného na rozpor uvnitř jeho výpovědi často nemá žádoucí efekt, vyslychaný se vymluví na to, že se zmýlil, že se špatně vyjádřil, že mu vyšetřovatel špatně porozuměl nebo zkreslil protokolaci. Většinou bezúspěšné je apelování na vyšší morální principy pachatele.

To, co zde bylo řečeno, platí především pro členy vyšších typů zločineckých skupin. V příležitostných skupinách a partách se lze setkat i s pachateli, kteří se neodlišují od pachatelů jiných druhů trestných činů. U nich lze použít běžné kriminalistické metody výslechu.

b) Výslech svědka

Při výslechu svědků se v průběhu vyšetřování setkáváme s lživými výpověďmi, které jsou motivovány jednak obavami z uskutečnění hrozeb členů zločinecké organizace, obavami z trestní odpovědnosti za skutky spáchané ve prospěch zločinecké organizace (svědci se mohli podílet na činnosti organizace) nebo z jiných důvodů nemusí mít zájem na rozkrytí organizovaných struktur atp.

Proto je potřeba důkladně prověřovat svědecké výpovědi a objektivizací pravdivých výpovědí vytvářet psychologickou i věcnou bariéru tendencím odvolávání výpovědí učiněných v průběhu celého trestního řízení.³² Výslech svědka se vede tak, aby svědek popsal činnost pachatele před spáchaním trestného činu a popsal samotné páchaní trestného činu, způsob, místo, čas. Svědkovi dále klademe otázky, kterými zjišťujeme, jak se dozvěděl o trestné činnosti, případně odkud počínání pachatele

³² Straus, J. Kriminalistická metodika. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, s. 211

pozoroval, informace o pachateli, jeho popis, ale i informace o jiných osobách, které by mohly přicházet do úvahy jako možní svědkové. Předmět výslechu by měl zahrnout též případné svědkovy poznatky o charakteru zločinecké skupiny, o jejím vzniku, složení, struktuře a činnosti. Tyto informace mohou podat zejména ti členové skupiny, kteří se nepodíleli na vyšetřovaném trestném činu a vystupují jako svědci.

Je nutno mít na paměti, že některé osoby, které jsou předvolány jako svědci, mohou být ve skutečnosti spolupachateli nebo mohou být zainteresovány na trestném činu nebo na výsledcích trestního řízení. Tyto osoby někdy nevyužívají svého práva odepřít výpověď (§ 100 trestního řádu), nýbrž vypovídají lživě. S touto eventualitou je nutno počítat a pečlivě prověřovat pravdivost výpovědí svědků.

Ve zvýšené míře než u jiných trestných činů se tu lze setkat s tím, že svědci mají strach ze msty pachatelů, a proto buď odmítají vypovídat nebo vypovídají lživě. Vyšetřovatel se musí pokusit odstranit tyto obavy buď vhodnými procesními opatřeními (např. podnětem ke vzetí nebezpečných pachatelů do vazby) nebo zorganizováním policejní ochrany svědka.

V případě výslechu svědka ve věci vyšetřování trestného činu převaděčství je potřebné výslechem objasnit především:

- kdy, kde a za jakých okolností se dozvěděl o trestné činnosti,
- zda mu některý z obviněných řekl o způsobu a formách převaděčství,
- jakou sumu pachatelé vyžadovali od běženců,
- jaké údaje obviněný svědkovi uvedl o osobách dalších obviněných, pokud jde o složení respektive strukturu organizované skupiny převaděčů, kromě osobních údajů uvést i postavení které pachatelé zaujímali v organizované nebo zločinecké skupině,
- uvést druh a způsob použití prostředků při samotném převádění,
- opatřit od svědka hlasové nahrávky obviněných k provedení fonoskopické expertizy.

* fonoskopie se zabývá možnostmi identifikace osob podle hlasu, případně i možnostmi identifikace věcí podle zvuků.

U vyšetřování převaděčství se v následné etapě vyšetřování provádějí především výslechy obviněných a svědků. Je pravdou, že mohou nastat okolnosti, kdy budou prováděny i další příkladně níže uvedené vyšetřovací úkony.

c) Rekonstrukce

Rekonstrukce se vykonává tehdy, když má být napodobena situace a okolnosti, za které byl spáchaný trestný čin nebo které mají k němu podstatný vztah. Také pokud má být prověřena výpověď svědka nebo obviněného. Uskutečněním rekonstrukce si vyšetřovatel získává podrobné informace například o skutečnostech významných pro posuzování činnosti pachatele a prověřuje si současně existenci poznatků o charakteristice a existenci místa, o kterém ve svých výpovědích vypovídali pachatelé nebo svědci (např. místo překročení státní hranice), o trase pohybu pachatele na toto místo a o okolnostech jeho opuštění. Taktéž se prověřuje informace o původu, příčinách vzniku a výskytu stop na místě činu a o vztahu těchto stop ke konání pachatele nebo jiných osob (spolupachatelů, převážených osob), o činnosti pachatele, které bezprostředně předcházelo trestnému činu a o činnosti, které těsně po jeho spáchání následovalo, o způsobu spáchání skutku, o technických a jiných zručnostech, vědomostech a schopnostech pachatele, o časové návaznosti a posloupnosti v konání pachatele a jiných osob na daném místě a podobně.³³

d) Rekognice

Rekognice se vykonává v případech, kdy je nutné zjistit totožnost nějaké osoby nebo věci. Vyslychaná osoba ji nejprve v předcházejícím výslechu popíše, až potom se jí ukáže, a to mezi více osobami podobného zevnějšku nebo věcmi stejného druhu. Její vykonávání přichází do úvahy např. při znovu poznávání pachatelů a dalších zainteresovaných osob, případně motorových vozidel viděných na místě činu. Cílem rekognice je vyloučit nebo potvrdit totožnost objektu rekognice poznávající osobou na základě paměťových stop. Předmětem procesního úkonu vydání a odnětí věci v procesu

³³ Viktorová, J. et al. Vyšetřování vybraných druhů trestných činů. Bratislava, 2007, 382-385 s.

vyšetřování trestných činů převaděčství obvykle bývají věci, které byly poskytnuty za přepravu osob. Jedná se především o peníze, může se jednat i o cenné předměty, šperky, zlato apod. Dále se bude jednat o různé doklady, technické průkazy k vozidlům, mobilní telefony, výpisy z účtů vedených v peněžních ústavech, potvrzení o přijetí peněz apod.

Pokud osoba, která má u sebe nebo ve svém domě výše uvedené věci pocházející z trestné činnosti, na výzvu vyšetřovatele tyto věci odmítne vydat, přichází do úvahy nařízení osobní nebo domovní prohlídky, respektive prohlídky jiných prostor a pozemků.

Dalším velmi významným důkazním prostředkem je zajištění účtu v peněžním ústavu. Výpis z účtu, respektive zpráva peněžního ústavu o výši a času vkladu na účet pachatele v peněžním ústavu jsou významným listinným důkazem pro usvědčení pachatele. Číslo účtu pachatele může být zjištěno např. výsledkem převáděné osoby, která poskytla na tento účet odměnu převaděči za převedení.

Zajištěné nebo odejmuté věci, doličné předměty, záznam z telekomunikačního provozu jako i kriminalistické stopy, které přicházejí do úvahy v souvislosti s jednotlivými způsoby páčání trestného činu převaděčství, především daktyloskopické, trasologické, biologické a fonoskopické, s cílem získání dalších důkazů jsou předmětem expertizního zkoumání. Do úvahy přicházejí znalecké expertizy z oboru daktyloskopická, trasologická, fonoskopická a grafologická expertiza.

Již shora bylo uvedeno, že významným důkazem může být i odposlech a záznam telekomunikačního provozu. Pokud je potřebné prokázat, že hlasy na záznamu telekomunikačního provozu patří převaděči, který organizuje nelegální přesun běženců přes hranice, vhodným důkazním prostředkem pro prokázání těchto skutečností je fonoskopická expertiza.

4.4 Dílčí závěr

Při řešení otázky spáchání trestného činu nedovoleného překročení státní hranice je nutné věnovat pozornost volbě místa činu a situaci, za které byl trestný čin spáchaný, době, ve které byl trestný čin spáchaný (noční, denní), volbě prostředků, resp. pomůcek ke spáchání trestného činu, způsobu použití těchto prostředků, využívání pomocníků, spolupachatelů, jiných osob, informací od příslušníků služby hraniční policie, služby cizinecké policie atd.

Bez plánovitého a organizačně zabezpečeného provádění policejních akcí, vyšetřovacích úkonů, a dalších opatření operativně-taktického a pátracího charakteru je dokazování organizovaného zločinu předem odsouzeno k nezdaru. Cílem především zjištění osoby pachatele a okolností spáchaného trestného činu a na základě zjištěných informací vyhledat důkazy a pomáhat zjistit skutkový stav věci.³⁴

Čím podrobnější a konkrétnější jsou tyto zjištěné poznatky, tím lehčí je orientace v případě. Čím více je zjištěných informací na základě vykonání počátečních neodkladných neopakovatelných úkonů a šetření prvního zásahu, tím lehčí je vypátrat případné svědky a stejně tak určit okruh případných spolupachatelů.

³⁴ BUDKA, I. Vybrané kapitoly z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování, s.151.

ZÁVĚR

Česká republika je považována představiteli mezinárodního organizovaného zločinu za tzv. „bezpečnou zemi“, kde je vhodné se usídlit, provozovat kriminální aktivity a legalizovat výnosy ze svých kriminálních činností. Za nejvýše ceněné klady České republiky jsou považovány jednoduše splnitelné požadavky na uznání legálního pobytu na území České republiky a snadnost zneužívání azylového práva. Jednoduchost možného založení krycích firem umožňuje beztrestné propírání špinavých peněz. Bezpečnostní složky vykazují relativně nízkou efektivitu, což snižuje riziko odhalení a potrestání pachatelů.

Pokud by došlo k trestnímu stíhání, hrozí relativně nízké tresty, které nebývají zvyšovány za organizovanou trestnou činnost a vysoká pravděpodobnost, že nepřijdou o nezákonně získaný majetek je také silně motivující.

Vstupem České republiky do Evropské Unie se na úseku organizovaného převaděčství stáváme ze země tranzitní zemí cílovou, což České republice přináší, mimo problémy s dočasným místem zotavení a nasbírání nových sil běženců k další cestě, také požadavky na další speciální administrativní a represivní opatření k ochraně našeho státu, před nekontrolovaným přílivem běženců.

Vznikají též nároky na začleňování imigrantů do společnosti, na opatření proti zneužívání dávek sociální podpory, na vytváření nových pracovních příležitostí. Taktéž na preventivní opatření jak doma proti vzniku xenofobních*, rasistických či extremistických nálad, tak ve výchozích zemích, aby obyvatelstvo těchto zemí bylo objektivně informováno o skutečných poměrech v západní Evropě, kam nyní Česká republika patří, aby zdejší lidé neuvěřili slibům převaděčů atd.

Z údajů Českého statistického úřadu vyplývá, že od roku 2000 prudce klesá nelegální migrace cizinců přes státní hranice, kdy v roce 2000 nelegálně migrovalo cca 30.000 osob a v roce 2007 méně jak 5.000 osob. Taktéž relevantní statistické údaje Policie ČR vykazují strmý pokles nelegální migrace do České republiky. Naše policie

* xenofobie – odpor, nepřátelství, strach, nedůvěra ke všemu cizímu.

již mnohokrát prokázala, že proti organizovanému zločinu v jeho jednotlivých formách dokáže úspěšně bojovat a přispívat k tomu, aby se organizovaný zločin, který se ve všech svých formách v České republice na základě svých aktivit z konce dvacátého století zabydlel, etabloval a vytvořil si zázemí, nestal takovou silou, která by byla schopna ovládat dění ve společnosti. Nepopírám však, že se vždy dá něco zlepšit a zdokonalit a i Policie ČR má v tomto ohledu své rezervy.

Trestně právní legislativa se zejména v posledních několika letech snaží zlepšovat a postupně upravovat a zavádět, po vzoru okolních států a v souladu s vývojem v Evropské Unii, prostředky k účinnému boji s organizovaným zločinem, ale je žádoucí, aby byl problémy převaděčství i nadále vnímán s dostatečnou pozorností jak veřejností, tak jednotlivými úřady a byla náležitě objasněna jeho společenská nebezpečnost.

Ve své práci jsem se pokusila svými názory, poznatky a zkušenostmi z praktické činnosti pracovníka Služby kriminální policie a vyšetřování přispět ke zkvalitnění, zefektivnění a zvýšení ofenzivnosti činnosti Služby kriminální policie a vyšetřování v boji se závažnou, kvalifikovanou trestnou činností, kterou je právě organizované převaděčství. Zejména jsem objasnila základní pojmy související s převaděčstvím a způsoby páchaní trestných činů nedovoleného překročení státní hranice. Základem mé práce je uvedení postupů a činností vyšetřovatele při vyšetřování trestných činů souvisejících s převaděčstvím. Doufám, že se mi podařilo úkoly zadané v úvodní části práce splnit, alespoň do té míry, aby diplomová práce mohla být využita pro praktickou činnost mých kolegů, kteří se uvedenou problematikou zabývají.

RESUME

Tato diplomová práce se zabývá nelegální migrací a vyšetřováním trestných činů souvisejících s převaděčstvím. Pro pochopení této problematiky bylo nezbytné nejdříve vysvětlit základní pojmy související s nelegální migrací jako například státní hranice, cizinec, migrace apod. Migrace jako sociálně-společenský jev má svou mezinárodní dimenzi, kterou můžeme rozdělit na migraci legální a migraci nelegální. Mezinárodní migrace bezesporu díky svým dalekosáhlým dopadům představuje jednu z globálních výzev lidstva.

Dále se práce zaměřuje na pojem převaděčství a na související trestné činy, včetně převaděčských činností a nelegálního převodu uprchlíků. Nejnebezpečnější činností z hlediska ochrany státní hranice je působení převaděčských organizací a skupin, tato problematika související s organizovaným zločinem je v diplomové práci též nastíněna.

V diplomové práci nechybí ani zmínka o dalších trestných činech páchaných v souvislosti s převaděčstvím a v neposlední řadě také trestně právní kvalifikace převaděčství. Trestně právní legislativa se zejména v posledních několika letech snaží zlepšovat a postupně upravovat a zavádět, po vzoru okolních států a v souladu s vývojem v Evropské Unii, prostředky k účinnému boji s organizovaným zločinem.

Praktická část diplomové práce přináší skutečné případy z policejní praxe a statistické přehledy potvrzující pokles nelegální migrace do České republiky. Dále odhaluje způsoby vyšetřování, neboť poznání způsobu spáchání trestného činu má pro jeho vyšetřování obzvlášť velký význam. S touto problematikou také úzce souvisí kriminalistické metody, i na tyto bylo v této kapitole pamatováno.

Závěr práce mapuje činnosti vyšetřovatele používané v praxi, k nimž patří podněty k vyšetřování převaděčství a počáteční úkony, které musí být důkladně naplánovány a organizačně zabezpečeny. Důležité jsou též operativně pátrací činnosti, které zahrnují předstíraný převod, použití agenta, odposlech a záznam telekomunikačního provozu a výpis údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu. Cílem je zjištění osoby pachatele a okolností páchaného trestného činu a vyhledání

důkazů směřujících k zjištění skutkového stavu věci. Nezbytné bylo také ve stručnosti popsat následné úkony, vykonávané při vyšetřování trestných činů souvisejících s nelegálním překročením státní hranice jako jsou výslechy pachatelů, výslechy svědků, rekonstrukce a rekognice.

ANOTACE

Diplomová práce přináší empirické poznatky týkající se nelegální migrace a vyšetřování trestných činů souvisejících s převaděčstvím. Práce se zabývá především organizovanou formou této trestné činnosti. Po objasnění základních pojmů a uvedení trestně právní kvalifikace se soustřeďuje na způsoby páchaní trestné činnosti spojené s převaděčstvím.

Základem práce je samotné vyšetřování uvedené trestné činnosti, je kladem důraz na podněty ve vyšetřování a využití operativně pátracích činností. Pozornost je věnována počátečním a následným vyšetřovacím úkonům. Diplomová práce poskytuje ucelený přehled poznatků z oblasti vyšetřování trestných činů souvisejících s převaděčstvím.

Klíčová slova

Migrace, nelegální migrace, státní hranice, cizinec, převaděčství, organizovaný zločin, způsoby páchaní převaděčství, vyšetřovací úkony.

ANNOTATION

The diploma work brings empirical findings from illegal migration and criminal offence investigation of illegal border crossing. The thesis primarily engages in organized form of this criminal plotting. After a clarification of the basic terms, introduction of criminal law qualification focuses on modes of commission and criminal offence concealing referring to people smuggling.

The issue of criminal offence investigation itself forms the basic of the work. The main emphasis is put on inputs during an investigation and operatively-investigative operations. Close attention is paid to initial and subsequent investigative operations. The work provides the whole summary of findings coming from the criminal offence investigation field referring to people smuggling.

Key words

Migration, illegal migration, border, foreigner, people smuggling, organized crime, mode of commission of people smuggling, investigative operations.

LITERATURA A PRAMENY

- 1) TRESTNÍ ZÁKONÍK, *Zákon ze dne 8. ledna 2009, změna 306/2009 Sb., pracovní pomůcka*. Praha: Tiskárna MV ČR, s.p.o., 2009, 453 s.
- 2) BALGA, J. *Cizinec jako personální součást státu*. Bratislava: APZ, 2002, 178 s. ISBN 80-8054-234-X.
- 3) BALGA, J. *Cizinecký režim*. Bratislava: APZ, 1998, 52 s. ISBN 80-8054-083-7.
- 4) BALGA, J. *Policejní teorie a praxe, ročník IX*. Bratislava: APZ, 2/2001, 63 s.
- 5) BALGA, J. *Policejní teorie a praxe, ročník XII*. Bratislava: APZ, 2/2004, 80 s.
- 6) BALGA, J. *Základy azylového práva*. Bratislava: APZ, 2001, 86 s.
- 7) BUDKA, J. et al. *Organizovaná kriminalita*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1997, 182 s.
- 8) BUDKA, J. et al. *Organizovaná kriminalita II*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, 197 s.
- 9) BUDKA, J. et al. *Operativně pátrací činnost kriminální policie*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1995, 160 s.
- 10) BUDKA, J. et al. *Vybrané kapitoly z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2002, 266 s.
- 11) JELÍNEK, J., DRAŠTÍK, A., HASCH, K. et al. *Trestní právo procesní*. 2. vydání, Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 571 s. ISBN 80-86432-20-3.
- 12) *Kriminalistický sborník, Speciál č. VI*. Praha: Kriminalistický ústav, 2009, 12 s.
- 13) KURŽEJA, J. et al. *Cizinecká a pohraniční policie I*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2002, 200 s. ISBN 80-7251-087-8.
- 14) KURŽEJA, J. et al. *Cizinecká a pohraniční policie II*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2003, 177 s. ISBN 80-7251-123-8.
- 15) MUSIL, J. et al. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1992, 180 s. ISBN 382-87-92.
- 16) NĚMEC, M. *Mafie a zločinecké gangy*. Praha: Eurounion, 2003, 390 s. ISBN 80-7317-026-4.

- 17) NĚMEC, M. *Organizovaný zločin*. Praha: Naše vojsko, 1995, 219 s.
ISBN 80-206-0472-3.
- 18) NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., et al. *Trestní kodexy, trestní zákon, trestní řád a související předpisy*. 2. přepracované vydání. Praha: Eurounion, 2002, 1640 s.
ISBN 80-7317-009-4.
- 19) NOŽINA, M. *Mezinárodní organizovaný zločin v ČR*. Praha: Themis, 2003, 407 s.
ISBN 80-7312-018-6.
- 20) ODLER, R. *Sborník z Mezinárodního odborného semináře*. Bratislava: APZ, 2007, 156 s. ISBN 978-80-854-398-3.
- 21) ONDRUŠ, R., KEJVAL, J. *Průvodce cizineckým řízením se vzory procesních postupů*. Praha: Linde a.s., 2005, 140 s. ISBN 80-7201-516-8.
- 22) *Ročenka Ministerstva vnitra*. Praha: MV ČR, 2002, 57 s.
- 23) STRAUS, J. *Kriminalistická metodika*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, 310 s.
ISBN 80-86898-66-0.
- 24) VIKTORYOVÁ, J. et al. *Metodika vyšetřování trestných činů I*. Bratislava: APZ, 2002, 200 s. ISBN 80-8054-251-1.
- 25) VIKTORYOVÁ, J. et al. *Metodika vyšetřování trestných činů II*. Bratislava: APZ, 2004, 250 s. ISBN 978-90-5540-256-4.
- 26) VIKTORYOVÁ, J. et al. *Vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Bratislava: APZ, 2007, 491 s. ISBN 978-80-8054-416-4.
- 27) internetové stránky: www.czso.cz
- 28) internetové stránky: www.eurskop.cz/178/sekce/fag

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Statistické údaje Policie ČR o osobách, které nelegálně překročily státní hranice, zdroj Ministerstvo vnitra ČR

Statistické údaje

Počet osob, které nelegálně překročily (nebo se o to pokusily) st. hranice ČR

ROK 2007		ROK 1994	
Afghánistán	5	Afghánistán	305
Albánie	10	Albánie	17
Alžírsko	8	Alžírsko	103
Angola	1	Angola	22
Arménie	9	Argentina	1
Bangladéš	10	Arménie	118
Belgie	3	Austrálie	1
Bělorusko	31	Ázerbájdžán	4
bez státní příslušnosti	9	Bangladéš	46
Bosna a Hercegovina	3	Barbados	1
Brazílie	3	Belgie	9
Bulharsko	7	Bělorusko	32
Cote d'ivoire	1	Benin	1
Česká republika	547	bez stát.přísluš.	17
Čína	138	Bosna a Herceg.	162
Dominikánská republika	1	Brazílie	1
Égypt	17	Bulharsko	2380
Ekvádor	1	býv.SFRJ nespec.	4390
Etiopie	1	býv.SSSR nespec.	33
Filipíny	2	Cote d'ivoire(Pob.Sl.)	1
Francie	2	Česká rep.	1648
Ghana	1	Čína	121
Gruzie	48	Dánsko	1
Guinea	2	Egypt	2
Guinea - Bissau	1	Etiopie	1
Chile	1	Finsko	2
Chorvatsko	1	Francie	7
Indie	45	Gambie	2
Indonesie	1	Ghana	21

Irák	90	Gruzie	18
Írán	14	Guinea	2
Itálie	9	Chile	2
Izrael	1	Chorvatsko	17
Jemen	8	Indie	163
Jordánsko	2	Irák	169
Kamerun	3	Írán	49
Kanada	1	Irsko	1
Kazachstán	9	Itálie	4
Kolumbie	1	Izrael	7
Kongo	1	Jordánsko	43
Konžská dem.rep.-Zair	5	Kanada	2
Korejská republika	2	Kazachstán	5
Kuba	21	Kolumbie	4
Kyrgyzstán	23	Kongo	1
Libanon	3	Konžská dem.rep.(Zair)	22
Libye	1	Kuba	3
Litva	2	Libanon	73
Makedonie	9	Libérie	9
Mali	1	Libye	1
Mexiko	1	Litva	29
Moldavsko	179	Lotyšsko	8
Mongolsko	68	Maďarsko	4
Nepál	1	Makedonie	542
nezjištěno	110	Malajsie	2
Nigérie	13	Mali	1
Nizozemsko	16	Maroko	67
Pákistán	48	Moldávie	35
Palestina	9	Mongolsko	2
Peru	1	Mosambik	1
Polsko	276	Namibie	
Rakousko	12	Nepál	5
Rumunsko	10	neurčeno	75
Rusko	65	Nigérie	13
Řecko	1	Nizozemí	16
Senegal	6	Pákistán	23
Sierra Leone	1	Palauské ostrovy	1

Slovensko	69	Palestina	51
Somálsko	7	Peru	19
Srbsko	21	Polsko	795
Srí Lanka	42	Portugalsko	1
SRN	345	Rakousko	79
Súdán	2	Rumunsko	1299
Sýrie	59	Rusko	126
Španělsko	1	Rwanda	5
Švédsko	3	Řecko	2
Tchajwan	1	Senegal	8
Turecko	139	Singapur	1
Ukrajina	336	Slovenská rep.	128
USA	1	Slovinsko	8
Uzbekistán	3	Somálsko	12
Velká Británie	1	Srbsko a Černá Hora	4529
Venezuela	4	Srí Lanka	240
Vietnam	418	SRN	534
CELKEM	3384	Súdán	4
		Sýrie	136
		Španělsko	3
		Švýcarsko	1
		Tádžikistán	6
		Tunisko	486
		Turecko	417
		Ukrajina	382
		USA	10
		Uzbekistán	1
		Velká Británie	6
		Vietnam	323
		CELKEM	20480